

**РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА**

**СТРАТЕГИЈА ПОДСТИЦАЊА
И РАЗВОЈА СТРАНИХ УЛАГАЊА
У РЕПУБЛИКУ СРПСКУ
за период 2009-2012. године**

Бања Лука, јун 2009. године

ИНСТИТУЦИЈА КОЈОЈ ЈЕ ПОВЈЕРЕНА ИЗРАДА СТРАТЕГИЈЕ:

Руководилац пројекта: Проф. др Здравко Тодоровић

Члан тима: Мр Стево Пуцар

Рецензент пројекта: Проф. др Новак Кондић

СКРАЋЕНИЦЕ И ПОЈМОВИ

СДУ – Страна директна улагања.

Страна лица могу стицати права својине и права на основу улагања капитала, у складу са законом, како је то утврђено у члану 57. Устава Републике Српске. Према члану 2. став 1. тачка 12. Закона о девизном пословању Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 96/03 и 123/06): „Директне инвестиције су сва улагања резидентна у иностранству и нерезидента у Републици, која улагач обавља са намјеном успостављања трајних економских односа и остваривања знатног утицаја на управљање правним лицем у складу са прописима о страним улагањима и прописима о спољнотрговинском пословању. Успостављање трајних економских односа и остваривање знатног утицаја на управљање правним лицем подразумева:

- a) оснивање правног лица или повећање основног капитала правног лица у потпуном власништву улагача, оснивање дијела правног лица (филијале) или откуп већ постојећег правног лица у потпуном власништву улагача или улагање ради обављања дјелатности предузетника;
- b) улагање у ново или већ постојеће правно лице ако улагач стиче 10% или више процената учешћа у основном капиталу, односно од 10% гласачких права послуже испуњења услова из става 1. ове тачке;
- c) кредите ради успостављања трајних економских односа, са роком од пет година или дужим, ако имају карактер подређеног потраживања (субординирани кредити)“.

Према одредбама Закона о политици директних страних улагања („Службени гласник БиХ“, број 17/98 и 13/03), а у вези са Законом о страним улагањима („Службени гласник Републике Српске“, број 25/02 и 24/04), у члану 2. наведено је: „Директно страно улагање или страно улагање значи стицање, стварање или проширивање било којег пословног подухвата, или било које активности која, сама или са другом, истовремено или једна за другом, има за исход омогућавање једном или више страних улагача стицање или повећање контроле над неком компанијом која под својом контролом обавља, индустријске, пољопривредне, комерцијалне и финансијске послове и послове везане за некретнине, услуге или друге активности, или да омогући проширење предузећа које је већ под контролом страног улагача. Такве инвестиције могу обухватати било који објект стварних и права интелектуалне својине укључујући, али не и неопходно ограничено на: слободно конвертибилну валуту или на локалну валуту, позајмице, авансе, вриједносне папире, лиценце, закупе и права заснована на уговору, укључујући концесије, постројења, опрему, резервне дијелове, сировине, права индустријске или интелектуалне својине или било које финансијске погодности дате од стране физичког или правног лица под стварном контролом, изузев ситуације између матичних компанија и њихових филијала ако то не резултира повећањем стране контроле над домаћим предузећима“.

Инвестиције - Инвестиције представљају дио друштвеног производа, односно новоостварене вриједности којим се обезбјеђују материјални фактори привређивања.

- Инвестиције – као акумулација која резултира у расподјели националног дохотка.
- Инвестициона потрошња - служи обнављању и проширивању материјалних чинилаца производње (средстава за рад).

Обим инвестиционе потрошње, као и структура инвестиција, условљени су материјално-производним факторима. Промјене у развоју производних снага детерминишу структуру инвестиција. Тако, у почетном стадију индустријализације, као основе убрзаног економског развоја, неминовно је релативно веће учешће у инвестиције за проширење у односу на инвестиције за обнову, затим веће учешће привредних у односу на непривредне инвестиције, те у структури производних фондова значајно су већа улагања у грађевинске објекте и у постројење, као предуслова за нова предузећа и гране привређивања и сходно истакнутом, релативно је веће учешће нето инвестиција.

Инвестициона политика - скуп разноврсних економско-политичких одлука, мјера и активности којима се утиче на динамику, односно обим инвестиционе политике и структуру инвестиција.

Основа инвестиционе политике - у којој мјери држава, други носиоци економске политике, посредно и непосредно, подстичу формирање инвестиционих средстава и утичу на структуру инвестиционих улагања. Економска улога државе подразумијева и одговарајуће експонирање у оквиру инвестиционе политике.

Домет и карактер инвестиционе политике су условљени степеном развоја привреде, природом привредног система у смислу размјера економске улоге државе, те конјунктурним токовима привређивања.

НАССР - Hazard Analysis and Critical Control Point (изговор *хасап*), Стандарди за контролу безбједности хране

СЕ знак – Производ који носи СЕ знак може бити слободно дистрибуиран унутар земаља чланица Европске уније. Знак показује да производ задовољава све основне захтјеве донесене поједином Директивом те потврђује да је поштована процедура за сертификацију усаглашености с одговарајућом директивом.

ISO (Internacional Organization for Standardization) - Међународна организација за стандардизацију. **ISO 9000** – Међународни стандарди система квалитета

FIPA – Foreign Investment Promoting Agency of Bosnia and Herzegovina, Агенција за промоцију страних улагања у Босну и Херцеговину

MIGA - Мултилатерална агенција за гарантовање инвестиција, чланица је Свјетске банкарске групе. **MIGA** даје гаранције, техничку помоћ и правне услуге. Њен велики значај је и у пружању осигурања и реосигурања, те заштите од политичког ризика.

IGA – Извозно кредитна агенција БиХ

GATT - The General Agreement on Tariffs and Trade – Општи споразум о тарифама и трговини

WTO - World Trade Organization, Свјетска трговинска организација

Greenfield инвестиције – Страна директна улагања која стварају нову производну имовину.

Brownfield инвестиције – Када фирма купи или изнајми постојећа производна постројења како би покренула нову производну дјелатност.

Спајање (merger) - До спајања долази када се два (или више) друштава договоре да се споје у ново јединствено друштво, умјесто да остану одвојени, ради стварања пословних синергија.

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	7
2. ПРЕГЛЕД СТАЊА ДИРЕКТНИХ СТРАНИХ УЛАГАЊА	8
2.1. Прилив страних директних улагања у Републику Српску.....	9
2.2. Географско поријекло страних директних улагања у Републику Српску.....	12
3. ИНВЕСТИЦИОНА КЛИМА.....	13
3.1. Главни економски индикатори Републике Српске	14
3.2. Позитиван однос према СДУ	16
3.3. Запошљавање и тржиште рада.....	16
3.4. Образовање и научна истраживања и развој	17
3.5. Секторски потенцијали.....	18
3.4.1. Пољопривреда.....	18
3.4.2. Шумарство	19
3.4.3. Водопривреда.....	20
3.4.3. Рударство	21
3.4.4. Енергетика.....	21
3.4.5. Прерађивачка индустрија.....	23
3.4.6. Грађевинарство	25
3.4.7. Саобраћај.....	26
3.4.6. Телекомуникације и радио-дифузија.....	28
3.5. Законска регулатива.....	30
3.6. СЕФТА	37
3.7. Фонд за подршку страним инвеститорима у БиХ.....	37
3.8. Билатерални инвестициони споразуми	38
3.9. Слободне зоне.....	40
3.10. МІГА	40
3.11. Инвестиционо - развојна банка РС (ИРБРС).....	41
3.12. Министарство за економске односе и регионалну сарадњу (МЕОРС).....	41
3.13. Агенција за промоцију страних улагања (FIPA)	42
3.14. Привредна комора Републике Српске.....	42
3.15. Републичка агенција за МСП РС.....	42
4. ПРЕПРЕКЕ СТРАНИМ УЛАГАЊИМА.....	43
4.1. Дозволе и процедуре.....	43
4.2. Грађевинске дозволе и употреба земљишта за градњу	44
4.3. Пословне финансије.....	45
4.4. Трговинска политика и величина тржишта.....	46
5. SWOT АНАЛИЗА.....	48

6. ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ У ОБЛАСТИ ПОДСТИЦАЊА И РАЗВОЈА СТРАНИХ УЛАГАЊА У РЕПУБЛИКУ СРПСКУ	51
6.2. Стратешки циљ 1	52
Унапређење инвестиционе и пословне климе	52
6.3. Стратешки циљ 2	53
Стварање ефективног институционалног оквира за привлачење страних директних улагања	53
6.4. Стратешки циљ 3	54
Усмјерење на приоритетне секторе	54
6.5. Стратешки циљ 4	55
Усмјерење на одабране земље уз привлачење свих типова страних директних улагања	55
7. ЗАКЉУЧАК	63
ЛИТЕРАТУРА	65

1. УВОД

Сврха Стратегије подстицања и развоја страних улагања (у даљем тексту Стратегија) јесте да се сагледају бројни проблеми са којима се Република Српска суочава у настојању да привуче нова улагања у производне секторе и да укаже на национални приоритет развијања извоза производа са додатом вриједношћу, те обезбјеђивање нових могућности за отварање нових радних мјеста.

Привлачење и задржавање непосредних страних улагања, главни је циљ многих земаља, будући да је сасвим јасно да она имају важну улогу у стварању нових, трајних радних мјеста, повећању извоза, преношењу технологије и знања о пословању, повећању конкурентности, унапређењу укупне производње и, коначно, смањењу сиромаштва путем општег привредног раста и развоја.

Стварање повољних услова и за домаћа и за страна улагања, представља велики изазов за све земље, с обзиром на то да све већа глобализација и притисак да се буде конкурентан у пословању, стварају оквир и потребу за непрестаним побољшањима општег пословног окружења и резултата рада привредних друштава (у даљем тексту предузећа). На макро нивоу, у обезбјеђивању стабилности и побољшању општег пословног окружења, главну улогу имају владе, док притисци тржишта да се буде конкурентан захтијевају стално побољшање дјелотворности и већу прилагодљивост и успјешност оних који управљају предузећима.

Главни предуслови за привлачење нових страних улагања су:

Убрзавање програма привредних реформи, модернизација законодавства и примјена прописа;

Повећање разумијевања, на јавним и званичним нивоима, о конкурентним потребама инвеститора и схватање користи које произлазе из присуства модерних, међународно конкурентних индустријских предузећа;

Стварање усмјереног, развојног плана за превазилажење препрека;

Развијање иницијатива за унапређење конкурентног инвестиционог окружења;

Развијање јаког осјећаја партнерства и заједничке визије између свих нивоа јавног и приватног сектора;

Развијање маркетиншког програма којим се подстиче интересовање и привлаче страних инвеститори.

Ова начела су изражена у многобројним публикацијама Свјетске банке (WB), Организације за економску сарадњу и развој (OECD), *Investment Compact*¹ и других међународних организација.

Страна директна улагања углавном се могу подијелити у двије врсте. Страна директна улагања која стварају нову производну имовину, називају се “инвестиције у ледину” или “*greenfield* инвестиције”. Куповина постојећих постројења и предузећа и

---

¹ Иницијатива за унапређење инвестиционог окружења под окриљем Пакта стабилности ЈИЕ.

преузимање контроле у њима како би нови власник управљао ефикасније од претходног власника, јесу “*mergers/acquisitions (M&A)* инвестиције” или “*take-over* инвестиције”, односно “*brownfield* инвестиције” у које спадају и страна директна улагања настала приватизацијом.

Главне препознате препреке СДУ у Републици Српској су:

- Законодавни проблеми, тј. неријешени власнички односи и нетржишно одређивање цијена коришћења градског грађевинског земљишта.
- Инфраструктурни недостаци у поређењу са сусједним земљама.
- Спорне реформе, услед њиховог касног отпочињања, у поређењу с конкуренцијом и општи лош квалитет спровођења.
- Ограничени институционални капацитети за стратешко планирање координацију и маркетинг.
- Непостојање јасно усмјереног националног програма за промоцију улагања.

2. ПРЕГЛЕД СТАЊА ДИРЕКТНИХ СТРАНИХ УЛАГАЊА

Стране директне инвестиције имају посебан утицај на привредни раст управо због чињенице да, за разлику од других модалитета прилива капитала, инвестициони пакети које доносе СДУ, осим капитала, садрже и технологију, менаџерска и организациона знања, приступ тржишту и сл., те су стога неопходни са аспекта развојних потреба привреде, као и раста и одржања конкурентских могућности и перформанси.

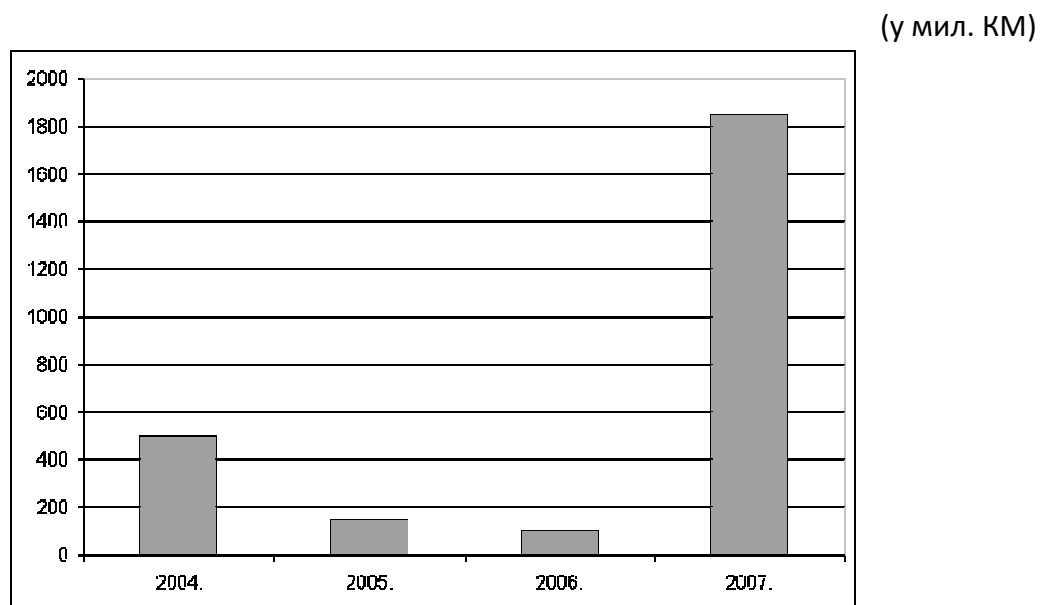
Имајући све то у виду, страни инвестициони пакети са оваквим елементима су од изузетне важности за пријекто потребни раст извоза и укупан опоравак привреде Републике Српске. Опоравак и јачање привреде Републике Српске, приватизација, тржишно повезивање, и интеграција у ЕУ представљају императиве, и свакако је неопходно пронаћи најповољнији модус да се одговори изазовима које ови процеси носе са собом.

Пажљиво конципирана стратегија треба да омогући адекватан однос према страним инвеститорима у складу са досадашњим искуствима земаља централно-источне Европе, са аспекта позитивних и негативних ефеката СДУ. Посебна пажња мора бити усмјерена на извозно оријентисане СДУ, па је, сходно томе, неопходно обезбиједити координацију спољнотрговинске политике (стратегија извозне конкурентности), са прецизно дефинисаном стратегијом привлачења СДУ.

2.1. Прилив страних директних улагања у Републику Српску

Прилив страних директних улагања у Републику Српску је био највећи у 2007. години.

Графикон 1. Прилив страних директних улагања у Републику Српску 2004-2007

Извор: МВТЕО

У 2004. години је забиљежено инвестирање у *Бирач Зворник* и то је највећи пројекат СДУ у тој години – 465,6 милиона КМ. Анализирајући најатрактивније секторе за стране директне инвеститоре у 2004. години, може се закључити да је производња привукла највећи дио укупних страних директних инвестиција. Наредни сектор, по атрактивности, јесте банкарски сектор, са доста мањим удјелом од око 10% у укупним страним директним инвестицијама.

Прилив директних страних улагања за 2005. годину био је око 150 милиона КМ. Један од разлога за пад прилива директних страних улагања у 2005. години је мањи удио приватизационих пројеката у укупном износу СДУ. Удио бруто прилива СДУ, путем реинвестирања, у 2005. години, био је око 25%. Ови показатељи говоре да су неки страни инвеститори, који су дошли у Републику Српску претходних година, имали повјерења у пословни амбијент у земљи и, исто тако, нашли нове могућности за проширивање својих активности. Преостали дио бруто прилива СДУ, у 2005. години, дошао је путем оснивања нових предузећа и преузимања домаћих приватних компанија (посебно банака) од стране страних инвеститора.

Индустријски сектор је добио највећи износ СДУ у 2005. години и највећи број инвестиција. Стога, он чини преко половине укупне бруто вриједности СДУ за 2005. годину. Значајан раст је, такође, постигнут у трговини и банкарству. Осим индустрије, трговина је имала највећи број инвестиција.

У Републици Српској, у 2005. години, међу инвестицијама које премашују 10 милиона КМ, била су 3 инвеститора:

- ЈЕЛШИНГРАД а.д. Бања Лука (Ливница челика) – 90 милиона КМ,
- Нуро Алре-Adria-Bank а.д. Бања Лука – 70,5 милиона КМ,
- EFT GROUP Станари Добој (Рудник лигнита) – 22,6 милиона КМ.

Најважнији сектор су били базни метали, али то је реализовано путем само једне инвестиције – ЈЕЛШИНГРАД - Ливница челика. Генерално, нема много СДУ у крајњим фазама производње (готови производи), а већина инвестирања иде у прелазне робе (материјале).

Регистровани (нето) прилив директних страних улагања у 2006. години био је око 100 милиона КМ. У 2005. години и 2006. години био је присутан тренд пада прилива директних страних улагања у Републику Српску, тако да је 2006. године прилив СДУ био близу прилива из 2003. године. Ово се једним дијелом може објаснити смањењем учешћа страних инвеститора у процесу приватизације.

Такође, Република Српска у 2005. години и 2006. години није привукла значајнији износ кроз остале облике директних страних улагања - као што су "greenfield" инвестиције или заједничка улагања.

Од укупног регистрованог прилива директних страних улагања у 2006. години, удио инвестиција путем улагања додатног капитала (докапитализација) и реинвестирања од стране постојећих инвеститора је био највећи. То сигнализује да један дио страних инвеститора, поготово у банкарском сектору, има повјерење у пословно окружење и позитивна очекивања везана за раст економије Републике Српске. Преостали дио СДУ је остварен кроз оснивања предузећа (40,7%) и приватизацију државних предузећа (8%).

Индустрија и банкарство² и у 2006. години примају највећи износ директних страних улагања у Републици Српској. Три највећа појединачна директна страна улагања у 2006. години у Републици Српској:

- *НЛБ Развојна Банка а.д.Бања Лука* (Словенија, Њемачка и СЦГ / банкарство) – 36 милиона КМ,
- *Нуро Алре-Adria Bank а.д. Бања Лука* (Аустрија / банкарство) – 28 милиона КМ,
- *Комерцијална Банка Бања Лука* (Србија / банкарство) – 9,9 милиона КМ.

---

² Страни капитал у банкарском сектору РС, који износи 333,5 милиона КМ или 87% од укупног капитала банака, указује на доминацију страног капитала у банкама РС и позитивно утиче на развој и пословање сектора у складу са међународним стандардима.

У оквиру индустрије у 2006. години, подсектор производње хране је привукао највећи износ директних страних улагања и уједно највећи број инвестиција. Подсектор производа од метала такође је 2006. године забиљежио раст у односу на 2005. годину.

Регистровани нето прилив страних директних инвестиција у 2007. години износио је рекордних 1,85 милијарди КМ. Занимљиво је напоменути да је улагање Србије у Републику Српску имало учешће од 54% у укупним улагањима у БиХ 2007. године, а заједно са улагањем Русије у Републику Српску чини 75% улагања у цијелој БиХ у посматраној години.

У 2007. години, у Републици Српској, посебно се истичу улагања у друштва:

- *Телекомуникације Републике Српске а.д. Бања Лука* - 1,26 милијарди КМ - продаја државног капитала (Србија);
- *Рафинерија нафте а.д. Босански Брод* - 328,9 милиона КМ и *Рафинерија уља Модрича а.д. Модрича* - 153, 9 милиона КМ - продаја државног капитала (Русија);
- *Акционарско друштво Бањалучка пивара* - 43,2 милиона КМ - продаја државног капитала и докапитализација (Кајмански отоци),
- *ИЕФК Банка а.д. Бања Лука* - 20,0 милиона КМ - оснивање (Русија),
- *АД "Volksbank" Бања Лука* - куповина дионичког капитала (Аустрија),
- *Петрол а.д. Бања Лука* - 15,2 милиона КМ - оснивање (Русија),
- *Јелшинград Фабрика машина и дизалица а.д. Прњавор* - 13,4 милиона КМ - продаја државног капитала и докапитализација (Хрватска).

Такође треба напоменути да је и у 2007. код одређених земаља и једног броја друштава евидентно смањење капитала, било усљед статусних промјена (усклађивања) – брисања, продаје или преноса цјелокупног или дијела капитала страних оснивача из друге земље, или уступања домаћим оснивачима, као и покрићу губитака из ранијих година и обезбјеђења резерви, а у складу са уговорима и другим актима друштава.

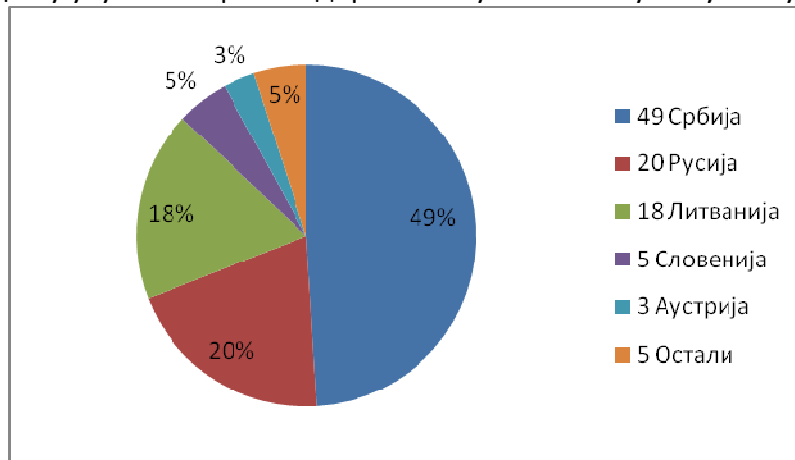
Промјене у капиталу су најзначајније код друштава *Марбо Лакташи*, *Nokia Siemens Network Бања Лука*, гдје су оснивачи продали свој капитал новим инвеститорима (оснивачима). Од укупног регистрованог капитала у 2007. години, 1/3 се односи на улагања у оснивање нових друштава – компанија, а 2/3 на докапитализације раније основаних предузећа.

Досад највеће улагање, улагање *Телекома Србије* у *Телеком Српске*, утицало је на секторску дистрибуцију директних страних улагања у БиХ у 2007. години. Тако је сектор саобраћаја и телекомуникације примио највећи износ и заузима водећу позицију у односу на остале секторе. На другом мјесту је производња, која је, традиционално, до 2007. имала највеће учешће.

2.2. Географско поријекло страних директних улагања у Републику Српску

Око половине укупних страних директних улагања представљају улагања из Србије, гдје доминира инвестиција у *Телеком Српске*. На другом мјесту су улагања из Русије гдје се, као најважније, могу поменути инвестиције у *Рафинерију нафте*, Босански Брод, *Рафинерију уља*, Модрича и оснивање *ИЕФК банке* у Бањој Луци. На трећем је мјесту Литванија са улагањем у Бирач Зворник, на четвртм Словенија са више инвестиционих пројеката (метална индустрија, банкарство, кожа и обућа), на петом Аустрија (углавном у банкарство), итд.

Графикон 2: Удио у укупним страним директним улагањима у Републику Српску

Извор: МВТЕО

Временски гледано, у 2004. години, највећи прилив СДУ је од стране инвеститора из централне и источне Европе, те балтичких земаља, а нешто мање од инвеститора из земаља југоисточне Европе, углавном захваљујући ширењу ЕУ.

У вези са приливом СДУ по земљама поријекла у 2005. години, она показује исти образац. Земље ЕУ и сусједи су највеће земље инвеститори, и доприносе са 76% приливу СДУ у 2005. Значајан дио прилива СДУ дошао је из Словеније. При уласку у ЕУ, у мају 2004, Словенија је морала укинути свој аранжман о слободној трговини са балканским земљама, тако да су словенске компаније покушале задржати или проширити свој удио на тржишту Републике Српске путем СДУ.

Хрватска и Србија и Црна Гора, у том периоду, одржавају своје важно присуство у приливу СДУ и проширују своје пословање, кориштењем свог доброг познавања тржишта Републике Српске и претходно изграђених односа са домаћим субјектима. САД су највећа ваневропска земља поријекла, углавном због једне инвестиције у пољопривреду - *ФАРМЛАНД АД Нова Топола*.

У периоду до 2006. године, видљиво је да већина СДУ и даље потиче из ЕУ и земаља југоисточне Европе. Највећа промјена десила се у групи "остале европске земље", због тога што је цјелокупан капитал *Mittal рудници Приједор* оснивача са Холандских Антила продат новом власнику *Mittal Steel Holding Ag* из Швајцарске.

Посматрајући прилив директних страних улагања по земљама поријекла у 2006. години, Аустрија је водећа, захваљујући улагању у банкарски сектор. Из земаља бивше Југославије (Хрватска, Словенија и Србија), као и у 2005. години, дошло је преко 50% СДУ. То показује да претходно изграђене пословне везе на овом простору и добро међусобно познавање економских прилика и даље игра веома значајну улогу у привлачењу директних страних улагања. У 2006. години, није било већих улагања у Републику Српску изван земаља СЕЕ и ЕУ.

Као што смо већ истакли, 2007. година је рекордна година по питању директних страних инвестиција у Републику Српску. Око 1,3 млрд КМ је уложено из Србије, гдје доминира инвестиција у *Телеком Српске*. Такође, у овој години, веома значајна су улагања из Русије у *Рафинерију нафте*, Босански Брод, *Рафинерију уља*, Модрича, куповину предузећа *Петрол* и оснивање *ИЕФК* банке у Бањој Луци.

3. ИНВЕСТИЦИОНА КЛИМА

Власти у некој држави могу повећати атрактивност своје државе за привлачење страних директних улагања на начин што ће створити одговарајући амбијент за транспарентно и тржишно пословање. Да би се привукла страна директна улагања, неопходно је да се одговарајућим мјерама обезбиједи макроекономска стабилност; физичка, финансијска и технолошка инфраструктура; отвореност у међународној трговини; транспарентност политичког и законодавног амбијента. Наравно, то укључује и постављање одговарајућих захтјева да страни директни инвеститор мора испуњавати одређене критеријуме да би могао ступити на домаће тржиште. У Републици Српској и БиХ су посљедњих година инициране политичке, економске и административне реформе. Као резултат тога, инвестициона клима се, у великој мјери, поправила и очекује се да ће се и у наредном периоду такав тренд наставити.

3.1. Главни економски индикатори Републике Српске

Табела 4. Главни економски индикатори РС

Индикатори	2004.	2005.	2006.	2007.
Реални сектор				
Номинални БДП (у милионима КМ)	5.008,5	5.616,9	6.498,8	7.356,9
БДП, номинална стопа раста (у %)	13,2	12,1	15,7	13,2
БДП, реална стопа раста (у %)	6,9	7,0	8,6	6,5
Становништво (процјена, хиљаде)	1.450	1.446	1.444	1.440
БДП per capita (у КМ)	3.454	3.883	4.501	5.110
Стопа раста индустријске производње (%)	9,7	19,8	19,1	1,4
Број незапослених	139.989	151.599	143.219	139.825
Број запослених	236.239	242.624	252.227	258.209
Стопа незапослености (званична статистика),%	37,4	38,7	36,2	34,0
Стопа незапослености (АПС - ILO)	n/a	n/a	28,5	25,2
Просјечне плате (у КМ)	423	465	520	585
Просјечне пензије (у КМ)	166	189	215	237,3
Трошкови живота (просјечна годишња промјена у %)	2,4	3,2	9,5	1,9
Цијене на мало (просјечна годишња промјена у %)	1,9	5,2	8,4	2,1
Потрошачке цијене (просјечна годишња промјена у %)	n/a	n/a	6,4	1,1
Консолидовани буџет РС				
Приходи (% БДП-а)	37,0	35,0	38,4	39,7
Расходи (% БДП-а)	34,8	31,0	33,7	33,4
Трансакције у нефинансијским средствима (%БДП-а)	1,5	2,5	2,7	5,9
Нето позајмљивање/задуживање (% БДП-а)	0,7	1,5	2,0	0,4
Кредити				
Кредити становништву (у милионима КМ)	687,0	908,3	1.252,3	1.725,8
Кредити становништву (стопа раста у %)	68,0	32,2	37,9	37,8
Задуженост физичких лица per capita (у КМ)	466,7	613,7	867,4	1.198,7

Кредити привреди (у милионима КМ)	601,0	878,3	1.147,4	1.353,9
Кредити привреди (стопа раста у %)	44,6	46,1	30,6	27,0
Кредити привреди (% БДП-а)	12,0	15,6	17,7	18,4
Укупни депозити (у милионима КМ)	1.456,1	2.081,1	2.847,4	4.586,5
Укупни депозити (стопа раста у %)	n/a	42,9	36,8	78,0
Просјечна каматна стопа на кредите банкарског сектора РС (%)	9,65	9,39	8,57	8,26 ₂
Просјечна каматна стопа на депозите банкарског сектора РС (%)	2,58	2,76	2,94	3,52 ₂
<i>Спољна трговина и страна директна улагања (СДУ)</i>				
Извоз роба и услуга (у милионима КМ)	842,9	1.130,5	1.539,2	1.671,6
Извоз роба и услуга (стопа раста у %)	38,0	34,1	36,2	8,6
Увоз роба и услуга (у милионима КМ)	2.702,8	2.953,2	2.760,2	3.347,9
Увоз роба и услуга (стопа раста у %)	18,7	9,3	-6,5	21,3
Покривеност увоза извозом (у %)	31,2	38,3	55,8	49,9
Биланс роба и услуга (у милионима КМ)	-1.859,9	-1.822,7	-1.221,0	-1.676,3
Биланс роба и услуга (у % БДП-а)	-37,1	-32,4	-18,8	-22,8
Учешће извоза у БДП-у, %	16,8	20,1	23,7	22,7
Извоз per capita (у КМ)	572,6	763,9	1.035,1	1.124,1
Прилив СДИ (у милионима КМ)	615,7	263,2	103,2	1.952,5
СДИ per capita	418,3	182,0	71,5	1.356,2
Учешће СДИ у БДП-у, %	12,3	4,7	1,6	26,5

Извор:

Реални сектор: Републички завод за статистику РС, www.rzs.rs.ba, Завод за запошљавање РС, www.zzrs.org (број незапослених), и Развојни програм РС 2007 -2010 (стопа незапослености, званична)

Консолидовани буџет: Централна банка БиХ, www.cbbh.ba

Кредити: Агенција за банкарство РС, www.abrs.ba, и калкулације ИРБРС на основу података Агенције за банкарство РС и Агенције за банкарство ФБиХ, www.fba.ba

Спољна трговина: Републички завод за статистику РС, www.rzs.rs.ba, и калкулације ИРБРС (биланс роба и услуга у % БДП-а и извоз per capita)

СДИ: Министарство вањске/спољне трговине и економских односа БиХ, www.mvto.gov.ba и калкулације ИРБРС (СДИ per capita и учешће СДИ у БДП-у)

3.2. Позитиван однос према СДУ

У 2007. години, Република Српска је дјелимично спровела реформу пословног окружења путем *Гиљотине прописа*, којом је већ укинула 25% прописа везаних за покретање пословања, елиминисала 57,95% непотребних инспекцијских процедура у односу на иницијални списак, као и олакшала или елиминисала низ осталих процедура које су повећавале трошкове вођења бизниса. Међутим, остале су бројне препреке за страна улагања које се морају брзо отклонити.

Јасно опредјељење Владе за наставак структурних реформи:

- Приватизација државног капитала у предузећима је у завршној фази (до краја 2007. године преко 60% предузећа која су била предмет приватизације је приватизовано, што је око 65-70% од укупног капитала предвиђеног за приватизацију);
- Јавно-приватно партнерство: Влада Републике Српске је већ ушла у реализацију јавно-приватног партнерства са страним инвеститорима, а неки пројекти су у плану као: инфраструктура (изградња мреже аутопутева кроз Републику Српску – уговор са „Штрабаком“, Аустрија); енергија (термо и хидро електране – ТЕ Гацко у сарадњи са ЧЕЗ-ом, Чешка Република; ТЕ Угљевик; хидроелектране на ријеци Дрини) и туризам (Мастер план Јахорина).

3.3. Запошљавање и тржиште рада

Најслабије тачке данашње етапе економског развоја РС су висока стопа незапослености и високи спољнотрговински дефицит.

Након дужег периода изражених осцилација, условљених негативним ефектима приватизације, тржиште рада се постепено стабилизује и осјећа се појачана динамика запошљавања. Послије рекордног повећања броја запослених у 2006. години, број запослених расте и у 2007. години. Данас је у Републици Српској запослено око 267 хиљада радника, на Заводу за запошљавање на посао чека око 133 хиљада лица, што чини радни контингент од око 400 хиљада лица. Стопа запослености становништва старости између 15 и 65 године је 24,6%, стопа незапослености 33,7% и стопа активно радно способног становништва око 38%.

Један од кључних проблема тржишта рада јесте неформално запошљавање. Према студији Свјетске банке под називом *Извјештај о тржишту рада из 2006. у РС*, из категорије запослених, 26,5% спада у категорију samozапослених, а 8,7% су неплаћени помажући чланови. Када се саберу ове двије групе добије се 35,2% особа које нису евидентирани у званичним регистрима као запослени, односно могу се третирати као неформални сектор.

3.4. *Образовање и научна истраживања и развој*

Образована радна снага није гаранција економског успјеха државе, али представља суштински предуслов. Најнапредније и најбогатије државе свијета имају и најбоље образовне системе.

Основне карактеристике стања у образовном сектору у Републици Српској су:

- недостатак одређених образовних профила способних да брзо и ефикасно реагују на потребе тржишта рада,
- недовољан ниво финансијских средстава,
- непостојање образовних стандарда,
- наставни планови и програми неприлагођени захтјевима развијеног друштва,
- застарјела опрема,
- несклад између иницијалног образовања наставника и стварних потреба наставне праксе,
- програми образовања одраслих нису иновирани,
- недостаје одговарајућа инфраструктура за обуку, преквалификацију и доквалификацију одраслих.

У претходној години у области образовања су предузете значајне активности на поправљању наслијеђеног стања. Кључне активности, планиране у наредним годинама, везују се за наставак започетих реформских процеса: побољшању укупне материјално-техничке опремљености и оспособљености образовања; подизању нивоа и квалитета образовања и оспособљавања у складу са новим захтјевима друштва, ослањајући се на знање и модернизацију наставног процеса и процеса учења; отварању образовања према свијету са циљем бржег прилагођавања свјетским праксама и стандардима и ефикаснијег одговора на изазове глобализације; обезбјеђивању лакше доступности система образовања и оспособљавања свима у циљу бржег запошљавања и у складу са принципима доживотног учења.

Ефекти који се остварују улагањем у науку и истраживање су дугорочни и потребан је одређени временски период да би активна подршка друштва и научно ангажовање дало видљиве резултате. У циљу превазилажења многих негативних посљедица до којих је лоше стање довело, у наредном периоду је потребно радити на остварењу Лисабонске декларације Европске уније и препорукама UNESCO за БиХ о достизању нивоа издвајања за истраживање и развој у висини од 1% БДП до 2010. године. То значи да је потребно значајније повећати улагање на годишњем нивоу за финансирање истраживања и развоја у Републици Српској.

Изградња научног и технолошког потенцијала РС треба да обухвата: обуку нових генерација научника на универзитетима у РС и у иностранству; развој мреже истраживачких инфраструктура у земљи (експериментална опрема, рачунари, информатичке мреже, библиотеке) у складу са међународним стандардима и поновно инвестирање у индустријско истраживање у ограниченом броју сектора (приоритетно оних који извозе велики дио своје производње).

3.5. Секторски потенцијали

3.4.1. Пољопривреда

Пољопривредна производња је један од највећих ресурса у Републици Српској. Укупна површина пољопривредног земљишта у Републици Српској, према подацима Привредне коморе Републике Српске, износи 1.299.000 ha, а само се на 158.000 ha може организовати интензивна пољопривредна производња под условом да се земљиште уреди (хидротехничке мелиорације, комасација, агротехничке мелиорације и наводњавање), у складу са датим рјешењима у Студији одрживог развоја иригационих површина на подручју Републике Српске.

Процењује се да у РС има око 221.000 аграрних домаћинстава, а у току 2007. године је отпочело успостављање регистра пољопривредних произвођача и подстицање њиховог удруживања у земљорадничке задруге или друге асоцијације, као би се обезбиједили услови за подстицање њиховог ефикаснијег пословања.

Пољопривреда је једна од кључних дјелатности у руралним подручјима и главна дјелатност руралног становништва. Она представља веома важан фактор за одржање равнотеже и заштите животне средине. Природни услови у РС су повољни за пољопривредну производњу. Искориштавање природних и људских ресурса, отвара прилику за смањење сиромаштва руралног становништва.

Највећи потенцијал је у производњи и преради меса и месних производа, затим слиједе производња јаја и поврћа, али је потенцијал за производњу жита ограничен. Повољни су услови за воћарство с обзиром на географски положај, климу и особине земљишта. РС има повољне услове за производњу органске хране. Предуслови су првенствено чист ваздух, земљиште и вода.

У 2006. години, донесена је *Стратегија развоја пољопривреде РС до 2015. и Акциони план за реализацију Стратегије*. Као основни циљеви у Стратегији су истакнути: повећање конкурентности и ефикасности пољопривредног сектора; обезбјеђење квалитетне и безбједне хране намијењене потрошачима; осигурање подршке животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде, а нису у могућности да прате економске реформе; подршка одрживом развоју села; очување животне средине од штетних утицаја; припреме за придруживање и приступање СЕФТА, WTO и ЕУ.

Садашњи ниво пољопривредне производње у Републици Српској не подмирује ни потребе домаћег становништва, готово ни у једном основном пољопривредном производу, мада постоји проблема са пласманом због превеликог увоза. Ради тога, тежиште економске политике РС у 2008. години је било на повећању обима пољопривредне производње, квалитета, заштити околине, руралном развоју и друго, за шта су биле потребне значајне субвенције и ефикасни инструменти аграрне политике, као фактори заштите домаће производње. Из Стратегија развоја пољопривреде РС до 2015. године, Акционог плана за реализацију Стратегије за 2008. годину и Економске политике РС за 2008. годину, издвајају се сљедећи приоритетни задаци:

- прилагођавање сектора процесима интеграција у CEFTA, WTO и EУ, што подразумемијева усклађивање царинских тарифа, усклађивање регулативе којом се уређује поријекло и квалитет робе (минимални техничко-технолошки и санитарни услови), поједностављење издавања разних сертификата и смањење накнада за тај поступак;
- доношење, усклађивање и хармонизација законодавног оквира са законодавством EУ;
- формирање, опремање и акредитација одговарајућих лабораторија за контролу хране и инпута у пољопривреди са међународним лиценцама;
- вођење адекватне политике уређења, заштите и коришћења земљишта и институционално уређење овог процеса;
- већ се издвајају значајна средства за подстицаје у пољопривреди, а у наредном периоду се очекује да она буду још и већа, што захтијева да се изврши анализа постојећих, размотре нове и успоставе све институционалне и регулаторне претпоставке за кориштење ових средстава (каталог подстицаја, правилници, фонд или аграрна банка);
- успостављање централног регистра и информационог система за регистрацију пољопривредних газдинстава као корисника подстицаја;
- предлагање мјера за извозне субвенције, подршка цијенама, регресирање складиштења;
- стимулисање инвестиционих улагања у капацитете који дају најбоље резултате у области пољопривредне производње;
- спровођење нових и пројеката у току који су потписани са међународним финансијским институцијама (Свјетска банка и IFAD);
- дефинисање подршке развоја руралних заједница без које није могуће створити адекватне услове за остваривање политике развоја пољопривреде.

3.4.2. Шумарство

Шумарство, за разлику од пољопривреде, нема усвојене дугорочне стратегије развоја, али не заостаје много за пољопривредом по расположивим ресурсима (1,307 мил. ha шумског земљишта) и значају који има за привредни развој РС (општекорисне функције шума). Према апсолутној шумовитости (40%) и укупним залихама у нето прирасту дрвне масе, Република Српска заузима значајно мјесто у Европи.

Релативна шумовитост је у Европи 34% или 0,34 ha/становнику, а у Републици Српској 0,70 ha/становнику.

Заштита, унапређење, коришћење и управљање шумама и шумским земљиштем и другим њиховим потенцијалима остварују се под условима и на начин утврђен Законом о шумама. Шуме, као добро од општег интереса, морају да се одржавају, обнављају и користе, тако да се: очува и повећа њихова вриједност и општекорисне функције, обезбиједи трајност продукције, заштита и стално повећање прираста и приноса.

Стратешки развој требао би се заснивати на значајнијем пошумљавању, повећању производње и очувању биолошке разноликости. Иако је одређени дио огољене површине, може се провести процес пошумљавања. Неопходно је побољшати шумску путну мрежу да би се побољшало управљање шумама. Дрвна индустрија је била једна од најразвијенијих индустрија у БиХ. Индустријска буква, храст и друге врсте дрвета представљају једну од најквалитетнијих технолошких сировина у дрвној индустрији Европе.

3.4.3. Водопривреда

Воде као ресурса количински има знатно мање од присутне воде на неком подручју, што је веома битно и за израду ове Стратегије. Република Српска и БиХ нису богате водом, јер само један дио просјечне количине воде, присутне на сливовима ($1155 \text{ m}^3/\text{s}$), због неравномјерног режима по простору и времену, као водни ресурс може се вредновати само $300 \text{ m}^3/\text{s}$. Изразито неравномјеран режим по простору и времену захтијева реализацију врло сложених интегралних водопривредних система, са акумулацијама за регулисање протока и са пребацивањем воде на већа растојања.

У 2006. години је донесен нови *Закон о водама*, усклађен са међународним стандардима. Имајући у виду чињеницу да од успјешног коришћења, уређења и заштите вода, као и заштите од вода одлучујуће зависе све развојне компоненте једне државе, Законом о водама Републике Српске предвиђена је израда *Стратегије интегралног управљања водама*, као базног планског документа за развој читавог сектора вода РС. Паралелно са процесом усвајања Закона, Министарство за пољопривреду, водопривреду и шумарство РС и Републичка дирекција за воде приступиле су изради *Оквирног плана развоја водопривреде РС*, као веома важне међуфазе у процесу доношења стратешког документа.

Мјере којима се настоје реализовати постављени циљеви у водопривреди су: осигурање несметаног прилива намјенских средстава који је близак реалним потребама; досљедно спровођење принципа "корисник плаћа" и "загађивач плаћа"; подизање способности управне организације - Републичке дирекције за воде - на виши ниво.

За активности Републичке дирекције за воде у 2007. години издвојено је 10.4 милиона КМ из којих су финансиране активности по програму. У Буџету за 2008. годину за Дирекцију за воде намијењено је 9,6 милиона КМ одакле ће се финансирати водопривредне активности. Средства не обезбјеђују редовно одржавање већ изграђених водопривредних објеката за заштиту од поплава и треба обезбиједити сигурније изворе за финансирање сектора вода.

Основна карактеристика већег броја ријека у РС јесте да се највећим својим током протежу планинским, тј. брдовитим кањонима, што их чини веома брзим, хладним и чистим. РС има значајне водене потенцијале, почевши од могућности једноставног индустријског флаширања и продаје чисте воде за пиће, па до кориштења воде као

хидроенергетског потенцијала. Различите могућности туристичке експлоатације овог ресурса такође су врло значајне. РС може да понуди активности за рекреацију и одмор; сеоски туризам, спортове на дивљим водама, као што су сплаварење и возња кануом, рибарење и друге видове ријечног туризма.

3.4.3. Рударство

Сектор рударства, поред дугогодишњих бројних проблема који су га оптерећивали у 2007. години и 2008. године, показује охрабрујуће резултате на путу ефикасније консолидације.

Уочавају се сљедећи трендови:

- Позитивни ефекти настављају се и даље у сектору осталих руда и камена, али и у експлоатацији минералних, термоминералних и питких подземних вода. Нарочито код експлоатације питких вода додијељен је већи број концесија, те је на више мјеста инсталирана савремена опрема која задовољава стандарде ове области;
- Предузећа која се баве експлоатацијом руда метала и даље исказују значајне приходе, а ове године позитиван тренд забиљежен је и у руднику олова и цинка *Сасе Сребреница*;
- Производња у рудницима угља, који су у саставу *Електропривреде Републике Српске*, одвија се по плану и по усвојеном енергетском билансу Републике Српске. Ово је веома значајна рударска активност јер се производи преко 3,2 милиона тона угља а запослено је око 2.000 радника. Планирана производња угља ових рудника је усклађена са производњом у термоелектранама. Проблем ових рудника огледа се у великим оперативним трошковима који су изнад трошкова конкурентног угља на међународном тржишту. Високи оперативни трошкови су посљедица великог броја запослених, застарјеле опреме и недостатака повољних финансијских средстава која би се улагала у руднике;
- Посебно значајна активност одвија се у *Станарском угљеном басену*, гдје је производња повећана за више од 100%, те се врше припреме за повећање капацитета за потребе изградње термоенергетског објекта на овом подручју;
- Од предузећа која не раде или раде са смањеним капацитетом издваја се *Рудник мрког угља "Миљевина" а.д., Миљевина*, који се налази у поступку стечаја.

Примања запослених у рудницима повећана су за 10 – 20%, зависно од повећања капацитета односно продуктивности, али су и даље ниска.

Већина рударских предузећа која се баве експлоатацијом су покренула процедуре за додјелу концесија на истраживање и експлоатацију, чиме су отпочели процедуре за дефинисање својих концесионих права.

3.4.4. Енергетика

Основна улога и задатак енергетике је осигурање нормалног животног амбијента за становништво и стимулативног и одрживог привредног развоја и напретка у РС. Енергетски сектор представља један од главних потенцијала и ресурса развоја Републике Српске. Неке земље југоисточне Европе имају значајне проблеме са недостатком електричне енергије, а у Републици Српској, постоје неискоришћени значајни енергетски потенцијали, посебно водени потенцијал, што овом сектору даје већи значај као ресурсу на коме се базира и планира динамичнији развој и обнова Републике Српске.

Реформа у области енергетике се заснива на принципима тржишне економије, те стандардима и документима ЕУ о енергији. Енергетска политика РС је окренута ка интеграцији, како на регионалном тржишту, тако и ка укључивању у Европске интеграције, а посебно када је ријеч о планирању енергетске политике, модернизације инфраструктуре, развоја енергетских ресурса и обновљивих извора енергије, побољшању понуде и промовисању штедње енергије и економичности у потрошњи. У 2006. години почела је са радом и јединствена преносна компанија *Електропренос БиХ* са сједиштем у Бањалуци. Успостављен је и *Независни оператер система за пренос електричне енергије*, са сједиштем у Сарајеву. Ове компаније, чији су власници Република Српска и ФБиХ, стекле су двогодишње искуство у раду које је неопходно анализирати и предузети мјере које ће разријешити уочене проблеме, како би њихов рад у наредном периоду био успјешнији.

Електроенергетска политика у 2008. години се спроводила у складу са електроенергетским билансом Републике Српске за 2008. годину. Производња електричне енергије из производних капацитета хидроелектрана требала би да има значајнији раст у односу на производњу из термоелектрана, што се темељи на додатним ефектима тунела *Фатничко поље*, који ће обезбиједити већи прилив воде у акумулацију Билећког језера, а тиме и већу производњу Хидроелектрана на Требишњици.

У току су активности за почетак радова на изградњи термоелектрана (Гацко, Угљевик, Станари) и хидроелектрана у РС. *ЈП Електропривреда РС* почела је припремне активности на изградњи хидроенергетских објеката средње снаге на сливу ријеке Дрине. Посебна пажња посвећена је рјешењу хидроенергетског објеката Бук - Бијела.

Влада је у 2006. години и 2007. години издала концесије за изградњу малих хидроелектрана инсталисане снаге око 280 MW. У наредној години се очекује почетак градње већег броја тих објеката, што ће значајно утицати на повећање директних инвестиција, те значајно ангажовање грађевинске оперативе у Републици Српској.

Посебно пажња у области електроенергетике биће посвећена истраживању и могућностима коришћења енергије из обновљивих извора, што је дефинисано Директивом Европске комисије 2001/77/ЕС, а преузето и потписивањем Уговора о енергетској заједници за Југоисточну Европу. Овдје се првенствено мисли на истраживања у области коришћење извора енергије вјетра и сунчеве енергије за производњу топлотне и електричне енергије.

Нафта и гас може и треба да буде носилац економског развоја РС. У току 2007. године, окончана је приватизација предузећа нафтне привреде, а крајем 2008. године почела је производња домаћих деривата. Ревитализацијом и модернизацијом производних капацитета нафтног сектора ће се обезбиједити:

- веће и рационалније кориштење капацитета из ове области,
- профитабилно пословање и
- реално повећање буџетских прихода по основу пореза, доприноса, такса и осталих буџетских обавеза.

Већим обимом снабдијевања са домаћим производима оствариће се повољнији резултати у спољнотрговинској размјени БиХ. Активирањем рафинеријских капацитета створиће се услови за развој малолитражне хемије, веома погодне за развој и јачање малих и средњих предузећа, што би требало допринијети повећању запослености.

У 2007. години, донесен је *Закон о гасу Републике Српске*, који је усклађен са директивама ЕУ за гас, а у овој и наредних година се очекује организација ове дјелатности по тржишним принципима. Припрема се и доношење *оквирног закона о гасу БиХ* и усклађивање ентитетског закона са оквирним. Очекује се да ће реформа гасног сектора у БиХ привући већи број страних инвеститора у сектор. Планиран је наставак проширења дистрибутивних мрежа у мјестима која имају обезбијеђено снабдијевање (Зворник, Источно Сарајево) и почетак реализације пројекта сјеверног дијела РС: од Бијељине до Бањалуке.

Посебна пажња у област енергетике биће посвећена обезбјеђењу енергије из **обновљивих извора**, попут биодизела, биогаса и др., као што је предвиђено процесом придруживања ЕУ и Директивама ЕЗ 30, из 2003. године.

Влада Републике Српске је исказала своје опредјељење за градњу оваквих објеката, тако да се отпочело са градњом једног таквог објекта на подручју Општине Србац, који ће значајно допринијети испуњењу захтјева дефинисаним директивама ЕУ о заштити животне средине. У току 2007. године су донесени подзаконски акти који ће обезбиједити стављање у промет до 2% биогорива за моторна возила на тржишту РС, а очекује се да се тај проценат до 2010. године повећа на 5,75%.

3.4.5. Прерађивачка индустрија

Овај сектор је најразноврснији јер садржи 23 индустријске гране и запошљава велики број радника. Раст индустријске производње у 2006. години био је 21,3%, а у 2007. години се очекује раст од 5%. С обзиром да је индустријска производња расла претходне двије године преко 20%, раст у 2007. години је имао извјесно смиривање.

Привредне активности у појединим индустријским гранама нису исте. За првих девет мјесеци 2007. године раст индустријске производње је остварило 13 грана (од 1,2% - производња прехранбених производа, пића и дувана до 105,4% - производња текстилних предива и тканина), док је пад остварило 10 грана (од 0,6% - производња

медицинских, прецизних и оптичких инструмената до 82,1% - производња радио, ТВ и комуникационе опреме).

Низак степен коришћења капацитета, високи трошкови производње, застарјела технологија, ниска конкурентност извоза и недостатак обртног капитала са сталним губицима, чине основне тешкоће са којима се и даље суочавају предузећа у индустрији Републике Српске. Недовољан и скуп капитал, који су користила предузећа у Републици Српској, такође је негативно утицао на пословне ефекте остварене у 2007. години.

Прерађивачка индустрија, последице дужег периода пада или стагнације, даје значајнији допринос порасту укупне индустријске производње, али у неким гранама и даље постоје значајне резерве за даљњи раст:

- Активности на рјешавању проблема приватизације нафтног сектора (Рафинерија Брод, Рафинерија Модрича и Петрол) су завршене. Производња из Рафинерије нафте у Броду ће позитивно утицати и на пословне резултате остала два капацитета (Рафинерија Модрича, Петрол).
- Реализација закључка, који је произишао по разматрању *анализе стања и перспективе развоја дрвопрерађивачке индустрије у Републици Српској, засноване на домаћој сировини, извозу, повећању степена финализације и броја запослених.*
- Активности на довршењу приватизације, посебно стратешких предузећа, и ефикаснији стечајни поступци (у правцу наставка производње здравих дијелова кроз реорганизацију стечајног дужника и то у предузећима у којима није успјела приватизација ни након спроведеног програма финансијског реструктурирања дугова).
- Подстицање формирања нових и јачање постојећих кластера, посебно у области дрвопрераде, аутоиндустрије, производње пољопривредне механизације, машиноградње и намјенске индустрије.
- Подршка, из средстава остварених приватизацијом, високопрофитабилних и извозно оријентисаних програма, посебно оних који запошљавају већи број радника.

Прерађивачка индустрија (посебно текстилна и кожарско-прерађивачка) запошљава и највећи број радника, па се суочава и са највише социјалних проблема (превоз, исхрана, боловања и сл.). Програми бржег запошљавања незапослених морају се заснивати на побољшавању положаја оних грана које запошљавају највише радника.

У наредној години ће се, у циљу повећања конкурентске способности индустријске производње и побољшања извозне структуре и запослености, креирати услови за бољи пословни амбијент који ће омогућити:

- наставак започетих реформи и стварање услова за одржив развој;
- убрзање процеса приватизације, посебно стратешких предузећа, као и реструктурирање предузећа;
- стварање повољнијег амбијента, који снажно стимулише улагања у производне програме и предузетништво и осигурава много већи прилив страних инвестиција;

- стимулисање извоза и заштиту домаће производње од нелојалног увоза;
- дестимулисање извоза шумских дрвних сортимената, који су предмет примарне прераде;
- подршка извозу виших фаза прераде, засноване на домаћим сировинама, с циљем оживљавања производње, инвестиција и запошљавања;
- подршка развоју малих и средњих индустријских предузећа;
- подршка развоју пропульзивних индустријских грана заснованих на новим технологијама и иновацијама;
- развој индустријских зона и паркова.

3.4.6. Грађевинарство

Основни циљ у грађевинарству је активније укључивање домаће грађевинске оперативе у инвестиционе радове у Републици Српској и земљама окружења, односно добијање послова на међународном тржишту.

Да би се наставила досадашња динамика привредне активности предузећа из сектора грађевинарства, неопходно је предузети сљедеће мјере:

- системски приступити развоју кадровских потенција у сектору грађевинарства;
- наставити процес усаглашавања стандарда у области грађевинарства и производње грађевинских материјала, ради преласка на евро-кодове, што је неопходан услов за излазак на европско тржиште;
- обезбиједити повољније изворе финансирања, ради увођења нових и савремених технологија грађења, које ће повећати капацитете, продуктивност грађења и конкурентност на иностраном тржишту;
- отворити нове капацитете у постојећој производњи или преоријентисати вишкове постојећих капацитета на нове технологије производње грађевинских материјала или производње материјала који се до сада нису производили у Републици Српској (цријеп, стакло, многобројни материјали у области грађевинског занатства и сл.);
- досљедну примјену важећих прописа у погледу лиценцирања предузећа, чиме би се елиминисала нелојална конкуренција и уситњеност грађевинске оперативе;
- заштитити домаће произвођаче грађевинских материјала ангажовањем надлежних контролних органа, ради утврђивања стварног квалитета грађевинских материјала који се увозе, како би се провјерило да ли исти испуњавају прописане стандарде и нормативе;
- ревизијом и контролом рада елиминисати непринципијелан и непрофесионалан рад комисија за провођење тендера у поступку примјене Закона о поступку набавке роба, услуга и уступања радова, а нарочито кад се финансирање врши средствима јавног сектора;
- обезбиједити досљедну примјену важећих прописа и максимално ангажовање контролних органа ради сузбијања и санкционисања «рада на црно»;
- израда Стратегије развоја стамбене изградње у Републици Српској.

3.4.7. Саобраћај

Основни циљеви у области саобраћаја су: повећање конкурентске способности и ефикасно функционисање саобраћајних система, реструктурирање и јачање јавних саобраћајних предузећа, повећање обима и квалитета саобраћајних услуга, интензивније укључивање саобраћајних предузећа у међународне транспортне токове, повећање безбједности и заштита животне средине од неповољног утицаја саобраћаја и либерализација поштанског тржишта ради унапређења квалитета услуга и снижења цијена за крајње кориснике.

Друмски саобраћај је најразвијенији вид саобраћаја у Републици Српској, мјерено распрострањеношћу саобраћајне инфраструктуре, обимом превоза роба и путника и укупним тржишним учешћем. Република Српска нема аутопутева, а располаже са магистралном путном мрежом од скоро 1,780 км, док је мрежа регионалних путева дугачка преко 2,183 км. С обзиром на тренутну ситуацију може се констатовати да садашњи степен изграђености путне мреже и њеног квалитета на цјелокупној територији Републике Српске није задовољавајући, па се чине напори у модернизацији и реконструкцији магистралних и регионалних путних праваца, као и локалне мреже путева, у ком циљу су потписани уговори са Европском инвестиционом банком и Европском банком за обнову и развој, а у припреми је потписивање уговора са Свјетском банком за модернизацију и изградњу додатних 9 (девет) путних праваца. Укупна мрежа магистралних и регионалних путних праваца за које су обезбијеђена средства за рехабилитацију из средстава међународних банака износи 1,100 км. Реализација ових пројеката отпочела је у 2007. години и трајаће до 2011. године.

Поред рехабилитације, инвестициона улагања у друмску саобраћајну инфраструктуру усмјерена су на изградњу аутопута Бања Лука – Градишка.

Предвиђена је изградња аутопутева на бази концесионог уговора на правцима Нови Град - Бања Лука, Бања Лука – Добој, Шамац - Добој, Шамац - Бијељина и Бања Лука - Купрес.

Урађен је просторни план, за правац Бања Лука – Добој, направљена је студија изводљивости и у току је израда пројектне документације.

Са Републиком Србијом постигнут је споразум да Република Србија изгради мост на ријеци Сави на граничном прелазу Рача, а Република Српска да изгради приступне саобраћајнице за што је Влада Републике Српске издвојила два милиона КМ. Такође је постигнут договор о суфинансирању изградње моста на ријеци Дрини код Братунца и то: 50%:50%.

Обављени су прелиминарни разговори са Владом Републике Хрватске о заједничкој изградњи моста на ријеци Сави код Градишке, гдје свака од страна учествује са средствима од 50%.

Жељезнице Републике Српске се тешко носе са конкуренцијом осталих видова саобраћаја. Жељезничку мрежу Републике Српске чини 425 километара пруга, а у припреми је израда пројектне документације за изградњу пруге Брод - Модрича за потребе Рафинерије нафте у Броду, гдје је предвиђено финансирање од стране купца у износу до 45 мил. евра по основу уговора о приватизацији. На транспортном тржишту у наредном периоду се очекује значајно повећање учешћа жељезничког саобраћаја, што ће услиједити активирањем производње.

У току је припрема за имплементацију пројеката из студије модернизације жељезничког саобраћаја у Републици Српској.

Жељезнице и у наредној години планирају значајна улагања у инфраструктуру, за што су обезбијеђена кредитна средства од Европске инвестиционе банке и Европске банке за обнову и развој.

Такође се ради на обнови возног парка и у току је модернизација 6 електро-локомотива, преговара се о куповини 4 композиције путничких вагона и око 300 теретних вагона.

Планира се наставак модернизације и реконструкције најугроженијих дионица.

Ваздушни саобраћај је најмлађа, али најпропулзивнија транспортна грана, која је свугдје у свијету подложна појачаном утицају и регулацији од стране државе. У 2007. години, извршена је регистрација авио компаније *SKY SRPSKA*.

На аеродрому Бања Лука планирају се даљња улагања у проширење писте, проширење и модернизација аеродромске зграде, као и набавка неопходне опреме којом ће се безбједност саобраћаја на аеродрому подићи на виши ниво.

У 2007. години завршена је студија изводљивости о оправданости изградње аеродрома Требиње.

У најкраћем року оспособити новоформирану домаћу авио компанију „*SKY SRPSKA*“ за обављање авио превоза. У супротном, изнаћи могућности за суфинансирање са заинтересованим ино авио превозницима ради могућности летења са аеродрома Бања Лука.

Водени саобраћај у Републици Српској одвија се само на ријеци Сави. Лука Шамац је приватизована и отворена је за лучке послове. У току је обиљежавање пловног пута ријеке Саве, а у припреми је пројекат уређења пловног пута ријеке Саве. Почетком рада Рафинерије у Броду, саобраћај на ријеци Сави ће се вишеструко повећати.

Поштански саобраћај у Републици Српској покрива подручје од 24.983 км², на којем живи око 1,47 милиона становника. Активности на изградњи и модернизацији поштанског саобраћаја настави ће се у слиједећим годинама. Постојећа технолошко-организациона структура јединице за прераду поштанских пошиљака не одговара

потребама и захтјевима квалитетнијег, профитабилнијег, конкурентнијег, те свјетским токовима прихватљивијег наступа на тржишту услуга.

Јавно предузеће врши припреме и за изградњу радио-релејног *back bone* система који би омогућио развој нових е-сервиса за «core busines» Српских пошта, трансфер говора помоћу IP (VoIP), услуге преноса података, услуге изнајмљених канала, услуге IP VPN и wireless услуге.

3.4.6. Телекомуникације и радио-дифузија

Телекомуникације у технолошком смислу не заостају много за развијенијим земљама Европе и свијета. Дигитализација комуникационог система је на нивоу од око 92%. Мобилна мрежа је грађена у дигиталној технологији, уводи се систем треће генерације -3G, која ће омогућити много квалитетнији и бржи пренос података. Окосницу транспортне мреже чине оптички каблови као преносни медији, чиме се обезбјеђује већи степен преноса информација.

Процес либерализације телекомуникација је успјешно спроведен (говорне и неговорне услуге) изузев услуга на међународном плану.

У 2008. години, настављене су активности започете у 2007. години:

- пораст дигитализације фиксних ТК система претплатника на 95%,
- повећање напретка у фиксној и мобилној телефонији и интернету,
- увођење система треће генерације (3G) мобилне телефоније,
- изградња IP/MPLS мреже као јединствене пакетне мреже која би била основ за пружање нових телекомуникационих сервиса,
- изградња IN платформе са централизованом мултифункционалном платформом (IP SRF/IVR) за реализацију IN сервиса (UAN, PRM, VOT, PPC/ACC, колорисани тон, спонзорисани позив, FPH),
- изградња оптичких каблова, повезивање великих пословних корисника, комбинације NG SDH/WDM i Metro Ethernet технологијом у већим насељима Републике Српске, и повећање капацитета магистралне транспортне мреже увођењем DWDM/OTN технологије која пружа основу за будућу конвергирану MPLS/GMPLS (ASON) архитектуру магистралне транспортне мреже,
- реализација заштите саобраћаја, прије свега у магистралној равни,
- припремање услова за прелазак постојећих корисника мреже $px64\text{kbit/s}$ на нову технологију. Нове захтјеве бизнис корисника за овом врстом сервиса рјешавати примјеном ATM/TDM SHDSL технологије и MSAN/DSLAM уређаја.

Радио дифузна мрежа. За побољшање покривености простора РС са радио и телевизијским сигналом, планира се наставак изградње нових инфраструктурних капацитета и опреме. Наставити ће се активности на изградњи РТВ дома у Бањој Луци и набавка опреме за РТВ дом.

3.4.7. Трговина

Израда Стратегије развоја трговине у РС, којом би се дефинисали: структура трговине и трговинске мреже, начин обезбјеђења трговинског капитала, усмјеравање процеса интернационализације трговине, специфичности регионалног развоја трговине, модерни процеси интеграције, кооперације и концентрације трговине, сматра се кључном активношћу.

Основни циљеви политике развоја трговине су:

- одржавање снабдјевености тржишта,
- интегрисање домаће трговине у трговинске токове у окружењу,
- заштита потрошача,
- јачање јединственог економског простора,
- даља либерализација тржишта и онемогућавање монополског понашања формирања цијена за производе и услуге који су значајни за стабилност производње и заштиту стандарда становништва,
- материјално и кадровско јачање Републичке дирекције за робне резерве.

Наведени циљеви остварили би се реализацијом наредних мјера:

- усклађивање законодавства са европским стандардима;
- иновирањем постојећих прописа из области цијена, те приступањем доношењу нових прописа, у случају већих поремећаја на тржишту између понуде и тражења, а све у циљу стварања оптималног институционалног оквира за стабилизацију тржишта и цијена;
- убрзаним усклађивањем и хармонизацијом регулативе из области заштите потрошача са правном регулативом ЕУ;
- израда програма заштите потрошача РС, те иницирање израде програма заштите потрошача на нивоу БиХ;
- оснивање нових и јачање постојећих удружења потрошача као и подстицање развоја њихове мреже и рада савеза удружења на подизању свијести потрошача и имплементацији пројеката из области заштите потрошача о њиховим правима у складу са законом и директивама ЕУ;
- јачање сарадње носилаца заштите потрошача, како унутар земље, тако и са земљама из окружења;
- уређење тржишта путем увођења "фискалних каса" што ће довести до смањења сиве економије и спречавања нелојалне конкуренције;
- подршка развоју информационог система између институција и јавног мњења.

3.4.7. Туризам

У периоду јануар-септембар 2007. године, остварено је 167.549 долазака, те 432.637 ноћења, што у односу на исти период претходне године представља повећање броја долазака од 16% и броја ноћења од 12,9 %. Од поменутог укупног броја ноћења 63,89% отпада на домаће, а 36,11% на стране госте. Од страних гостију највећи број су остварили из Србије (49,45%), Хрватске (12,47%) и Словеније (7,07%). Овакав раст је

посљедица позитивних дешавања у региону, како због опште политичке и привредне климе, тако и због ефеката приватизације, све већег улагања приватног сектора у туризам и све адекватније промоције од стране јавног сектора.

Република Српска није усвојила стратегију развоја туризма, који је комплексна привредна дјелатност и један од инструмената за смањење сиромаштва. Због његовог изузетног значаја, како за укупну привреду сваке земље, тако и за подстицање одрживог развоја у њеним неразвијеним и мање развијеним дијеловима, изради и усвајању Стратегије развоја туризма ће се посветити посебна пажња у 2008. години.

Основни циљеви развоја туризма РС су:

- усвојити дугорочну стратегију туризма, којом ће се дефинисати циљеви и правци развоја ове области;
- градити имиџ Републике Српске у свијету као дестинације сигурне за туристичке доласке, али и инвестициона улагања и
- повећати број долазака страних туриста и ноћења, те повећати потрошњу туриста.

За реализацију наведених циљева предвиђен је читав низ активности Сектора туризма у нормативном и оперативном смислу:

- израда Стратегије развоја туризма на нивоу РС;
- усвајање законског оквира за уређење бањског туризма као значајног потенцијала РС;
- израда планова појединих регија и координација провођења плана за Јахорину 2006–2016;
- реализација Акционог плана обнове националних паркова РС и иницирање оснивање других заштићених зона (проширење постојећих националних паркова према просторном плану, оснивање нових националних паркова као и паркова природе), као подручја погодних за развој еко туризма, те иницирање дугорочне заштиту природних и културних ресурса;
- иницирање, подржавање и провођење регионалних и интеррегионалних пројеката у туризму;
- јачање сарадње са другим субјектима који директно или индиректно учествују у формирању туристичких производа;
- дефинисати „извоз у туризму“ и *иницирати* развој вјерског туризма;
- стварати повољно пословно окружења за улагања страних инвеститора у туристичке капацитете РС, те организовати инвестициону конференцију за стране улагаче;
- планирати информациони систем за праћење кретања у области туризма.

3.5. Законска регулатива

Страна улагања у Републици Српској уређена су: Уставом Републике Српске, Законом о предузећима ("Службени гласник РС", број 24/98, 62/02 и 38/03); Законом о политици директних страних улагања у БиХ ("Службени гласник БиХ", број 17/98 и 13/03);

Законом о запошљавању страних држављана и лица без држављанства ("Службени гласник РС", број 97/ 04); Законом о страним улагањима ("Службени гласник РС", број 25/02 и 24/04); Законом о регистрацији пословних субјеката у Републици Српској ("Службени гласник РС", број 42/ 05), Законом о концесијама („Службени гласник РС, 25/02, 91/06); Законом о банкама Републике Српске ("Службени гласник РС", број 44/03 и 74/04); Законом о Агенцији за банкарство Републике Српске (пречишћени текст) ("Службени гласник РС", број 67/07; Законом о микрокредитним организацијама ("Службени гласник РС", број 64/06); Законом о штедно-кредитним организацијама ("Службени гласник РС", број 93/06); Законом о лизингу ("Службени гласник РС", број 70/07); Законом о Инвестиционо-развојној банци Републике Српске ("Службени гласник РС", број 56/06); Законом о тржишту хартија од вриједности ("Службени гласник РС", број 92/06); Законом о инвестиционим фондовима ("Службени гласник РС", број 92/06); Законом о друштвима за осигурање ("Службени гласник РС", број 17/05 и 64/06); Законом о посредовању у осигурању ("Службени гласник РС", број 17/05 и 64/06); Законом о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности ("Службени гласник РС", број 17/05 и 64/06); Законом о преузимању акционарских друштава ("Службени гласник РС", број 65/08); Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник РС", број 20/07); Законом о рачуноводству и ревизији Републике Српске ("Службени гласник РС", број 67/05) и другим законским и подзаконским актима. У току је доношење Закона о запошљавању страних држављања и лица без држављанства ради усаглашавања са Законом о кретању и боравку странаца и азила који је ступио на снагу 14.05.2008. године („Службени гласник БиХ“ 36/08).

Својински односи

(Устав Републике Српске; Закон о страним улагањима – „Службени гласник РС“, 25/02 и 24/04, и Закон о основним својинско-правним односима и „Службени гласник РС“ 38/03)

Правна лица основана и регистрована у Републици Српској, без обзира да ли је у њих уложен домаћи или страни капитал, сматрају се домаћим правним лицем и имају право стицати својину на непокретностима. При томе, није битно да ли се оне користите за обављање дјелатности, или у друге сврхе. Могућа је и хипотека на непокретностима у корист страног лица.

Страно физичко или правно лице такође може стећи и слободно располагати својином (покретнинама и непокретнинама) у Републици Српској. Страна лица могу стицати права својине и права на основу улагања капитала, у складу са законом, како је то уређено у члану 57. Устава Републике Српске. Власничка и друга права страног улагача, стечена на основу уложеног капитала, не могу се ограничити или одузети законом или другим прописом.

Страна лица могу стицати право власништва и права на основу улагања капитала, у складу са законом. Власничка и друга права страног улагача, стечена на основу уложеног капитала, не могу се ограничити или одузети законом или другим прописом.

Страна физичка лица могу бити носиоци права власништва на земљишту и згради коју су стекли наслеђивањем као и држављани БиХ уколико међународним уговором није другачије предвиђено. БиХ није закључила уговор ни са једном државом којим би се ограничило право стицања власништва на некретнинама наслеђивањем.

У децембру 2008. године, Народна скупштина Републике Српске је усвојила Закон о стварним правима, који на једном мјесту цјеловито регулише стварна права, као и питање стицања права власништва, по основу реципроцитета страних држављана. По основу реципроцитета, дипломатског или фактичког, сви страни држављани могу стицати право власништва на некретнинама у Републици Српској, а доказе о постојању реципроцитета издаје Министарство иностраних послова Босне и Херцеговине. Овим Законом стављен је ван снаге Закон о својинско-правним односима бивше СФРЈ.

Интелектуално власништво

Босна и Херцеговина је чланица Свјетске организације за интелектуалну својину (WIPO). Надлежна институција за заштиту и спровођење права интелектуалног власништва у БиХ је Институт за заштиту интелектуалног власништва БиХ.

Право индустријске својине у БиХ регулисано је Законом о индустријском власништву у БиХ, из 2002. године. БиХ је усвојила и прихватила све најважније међународне конвенције и споразуме из области индустријске својине и интелектуалног власништва:

- Конвенција о оснивању свјетске организације за интелектуално власништво,
- Париска конвенција за заштиту индустријског власништва,
- Бернска конвенција за заштиту литерарних и умјетничких радова,
- Мадридски аранжман о међународној регистрацији жигова (омогуђује једноставну заштиту жигова у земљама пописницама уз приступачну цијену),
- Аранжман из Нице о међународној класификацији производа и услуга ради регистровања жигова,
- Локарнски аранжман о установљењу међународне класификације за индустријске узорке и моделе,
- Уговор о сарадњи на подручју патената (PCT-Patent Cooperation Treaty, 1970, око 100 земаља потписница).

Опорезивање страних улагача

Опорезивање страних улагача и директних страних улагања обавља се у складу са пореским законодавством ентитета и законодавством БиХ: Закон о порезу на добит, "Службени гласник РС", број 91/06; Закон о порезу на доходак "Службени гласник РС", број 91/06 и 128/06; Закон о порезу на додану вриједност "Службени гласник РС", број 9/05 и 35/05; Закон о акцизама у БиХ, "Службени гласник БиХ", број 62/04, 48/05 и 72/05.

Стопа **пореза на добит** је једна од најстимулативнијих у окружењу и износи 10%. Обвезнику који на територији Републике Српске изврши улагање у машине и опрему за обављање властите регистроване производне дјелатности, пореска основица се умањује за износ улагања (ова погодност важи до 31. децембра 2008. године).

Порез на доходак (Закон о порезу на доходак – „Службени гласник РС“, број 91/06, 128/06):

- (0%) на годишњи доходак до износа којег чини дванаест најнижих плата утврђених Општим колективним уговором, се не опорезује (минимална плата у РС је 250 КМ за 2007. годину),
- (10%) на годишњи доходак преко износа неопорезивог дохотка до износа од четири просјечне годишње нето плате у претходној години (просјечна нето плата у РС у 2007. била је 585 КМ), према подацима надлежног органа за статистику у Републици Српској,
- (15%) на годишњи доходак изнад износа на који се примјењује стопа од 10%.

Јединствена пореска стопа на порез на додату вриједност у износу од 17% (Закон о порезу на додату вриједност – „Службени гласник БиХ“, број 09/05, 35/05).

Плаћања царина и царинских дажбина

Страна улагања су изузета од плаћања царина и царинских дажбина на опрему која представља улог страног лица, искључујући царинско евидентирање.

Ослобађање од плаћања царине по основу улога страног лица врши се у складу са:

- Законом о царинској политици Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 57/04),
- Закон о измјенама и допунама Закона о царинској политици БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/06),
- Одлуком о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина на опрему стављену у слободан промет која представља улог страног лица ("Службени гласник БиХ", број 19/05).

Пренос добити у иностранство

Пренос добити у иностранство прописан је чланом 11. Закона о политици директних страних улагања у БиХ ("Службени гласник БиХ", број 17/98 и 13/03), и чланом 8. Закона о страним улагањима РС ("Службени гласник РС", број 25/02 и 24/04). Пренос се обавља слободно, након подмирења свих законом прописаних обавеза у РС. Страни улагач има право да врши трансфер у иностранство слободно и без одлагања.

Начин улагања страних лица

Страна лица у Републици Српској могу :

- основати правно лице у потпуној својини страног улагача,
- основати правно лице у заједничкој својини домаћег и страног улагача,
- улагати у постојеће предузеће,

- улагати у банку или осигурање,
- отворити радњу или дјеловати као samozапослени појединац (предузетник),
- добити концесију за кориштење природних богатстава, добара у општој употреби и обављања дјелатности од општег интереса за Републику Српску.

На основу Закона о предузећима, у Републици Српској је могуће основати:

- јавно предузеће,
- ортачко друштво,
- командитно друштво,
- акционарско друштво,
- друштво са ограниченом одговорношћу.

Закон о концесијама (Службени гласник РС, 25/02, 91/06) се заснива на неколико значајних начела којима се обезбјеђује:

- Домаћим и страним правним лицима да под једнаким условима добију право кориштења природног богатства или добра у општој употреби, или право изградње објеката ради обављања дјелатности које су законом утврђене као дјелатности од општег интереса.
- Према Закону, обављање стручних концесионих послова, врши Комисија за концесије. У надлежности Комисије као независног регулаторног правног лица, спадају сви стручни послови у вези са давањем концесије и контрола извршавања концесионих активности. Уговор о концесији закључује се на одређен период, који не може бити дужи од 30 година, осим у изузетним случајевима који захтијевају дугорочне инвестиције када овај период може бити и продужен, али не више од 50 година.

Запошљавање страних лица (Закон о запошљавању страних држављана и лица без држављанства - Службени гласник РС, 97/04, 96/05, 123/06)

Према овом Закону, странцем се сматра свако лице које нема држављанство Босне и Херцеговине, или лице без држављанства.

Странци, запослени код домаћих правних и физичких лица, имају иста права, обавезе и одговорности по основу рада као и запослени држављани Републике Српске, ако међународним споразумима није другачије одређено.

Странац мора испуњавати и посебне услове за закључивање уговора о раду:

Поред општих услова утврђених Законом, услова одређених колективним уговором и општим актима послодавца, странац мора да испуњава и посебан услов: да има радну дозволу за закључивање уговора о раду издату од стране Завода за запошљавање Републике Српске.

Радна дозвола:

Радну дозволу за закључивање уговора о раду са странцем, на захтјев послодавца који га запошљава, издаје филијала Завода за запошљавање Републике Српске, надлежна према сједишту послодавца.

Приватизација

(Закон о приватизацији државног капитала у предузећима – „Службени гласник РС“, број,51/06)

Страна лица могу, под једнаким условима као и домаћа лица, учествовати у поступку приватизације државног капитала у предузећима. У јуну 2006. године, у Републици Српској је на снагу ступио нови Закон о приватизацији државног капитала у предузећима. Овим Законом, као и низом подзаконских аката чије доношење је услиједило након ступања на снагу овог Закона, уведене су извјесне новине у начин спровођења процеса приватизације. Поменуте новине имају за циљ ефикасније и брже спровођење процеса државног капитала у предузећима у Републици Српској, а огледају се у слиједећем:

- улогу овлаштеног продавца државног капитала у предузећима преузима Инвестиционо - развојна банка Републике Српске;
- проширен је број метода за приватизацију државног капитала у предузећима које обухватају: продају акција на берзи, продају путем тендера, прихватање јавне понуде за преузимање, непосредни одабир купца, продају запосленима у предузећу (ЕСОП) и комбинација наведених метода;
- као искључиво средство плаћања у поступку приватизације користи се новац;
- овлаштеном продавцу државног капитала омогућено је да, у циљу успјешније продаје предузећа, извршити њихово реструктурирање;
- запошљавање страних лица.

Девизно пословање

Према Закону о страним улагањима, страни улагач има право да у сврху улагања отвори на подручју Републике Српске рачун у било којој комерцијалној банци, у домаћој или било којој другој слободно конвертибилној валути.

У односу на плаћања везана за улагања у Републици Српској, страни улагач има право конвертовати домаћу валуту у било коју слободну валуту. Такође, страни улагач има право да врши трансфер у иностранство, слободно и без одлагања, у слободно конвертибилној валути, добити која настане као резултат његовог улагања у Републици Српској.

Према Закону о девизном пословању ("Службени гласник Републике Српске", број 96/03 и 123/06) платни промет са иностранством се врши у страниј и домаћој валути.

Банке

Дејтонским споразумом установљена је Централна банка БиХ, која је почела са радом 11. августа 1997. године. Централна банка БиХ одржава монетарну стабилност у складу са "currency board" аранжманом, што значи да издаје домаћу валуту, уз пуно покриће у слободним девизним средствима, по фиксном курсу 1 КМ : 0,51129 EUR.

Централна банка управља службеним девизним резервама, оствареним издавањем домаће валуте.

Централна банка помаже и одржава одговарајуће платне и обрачунске системе. Такође, координира дјелатност агенција за банкарство оба БиХ ентитета, које су надлежне за издавање дозвола за рад и супервизију банака.

У Републици Српској платни промет и остале трансакцијске услуге врше многе комерцијалне банке.

У складу са Законом о банкама ("Службени гласник Републике Српске", број 18/99, 22/99 и 13/00), страна правна и физичка лица (под истим условима као и домаћа) могу основати нове, или улагати у постојеће банке. Банке се оснивају и послују као акционарска друштва која могу основати најмање 2 оснивача.

Страна банка може у своје име и за свој рачун основати филијалу за обављање банкарских послова. Филијала нема својство правног лица, пословни је дио банке оснивача која одговара за све обавезе које настану у Републици Српској у вези са радом филијале.

Страна банка може, уз одобрење Агенције за банкарство Републике Српске, отворити представништво у Републици Српској ради презентовања, прикупљања и давања информација.

Представништво нема својство правног лица, организациони је дио банке и не може обављати банкарске послове.

Оснивач представништва јамчи за све обавезе представништва.

Осигуравајућа друштва

У складу са Законом о осигурању имовине и лица ("Службени гласник Републике Српске", број 14/00), страна правна и физичка лица могу, под условима узајамности, основати (сама или заједно са домаћим лицима) акционарско друштво за осигурање у Републици Српској.

3.6. CEFTA

CEFTA споразумом се замјењују, али и допуњују постојећи споразуми о слободној трговини са појединим земљама из регије. Тиме се омогућава већа транспарентност и правила игре приближна стандардима ЕУ, као и приступ тржишту од око 30 милиона људи.

Споразум о стабилизацији и придруживању између Босне и Херцеговине и Европске уније потписан је у Луксембургу 16. јуна 2008. године. Тиме је БиХ ступила у први уговорни однос са Европском унијом. Привременим споразумом, који је ступио на снагу 01.07.2008. године, предвиђено је да се у периоду од највише пет година успостави подручје слободне трговине између ЕУ и БиХ.

Предвиђено је да буду укинуте све царине и квоте на увоз индустријских производа поријеклом из БиХ у ЕУ. С друге стране, предвиђено је да БиХ, такође, укине све квоте и царинска ограничења на увоз индустријских производа поријеклом из ЕУ у БиХ, осим царина на оне производе који су наведени у "Анексу I" и за које је предвиђено постепено укидање царинске стопе у прелазном периоду. "Анекс I" садржи опширну листу индустријских производа у коју између осталих спадају и со, антибиотици, ђубрива (азотна, фосфатна, минерална), производи од цемента и бетона, машине за обраду дрвета, тврде гуме, пластике или слични тврди материјали, електрични мотори и електрични генератори различите снаге, унутрашње гуме, и сл.

Ступањем на снагу Споразума, Заједница ће укинути царине на увоз пољопривредних производа поријеклом из БиХ, осим производа обухваћених тарифним бројевима 0102, 0201, 0202, 1701, 1702 и 2204 Комбиноване номенклатуре.

CEFTA има политички и економски значај јер се подразумева као услов за чланство у ЕУ и јер јој је циљ привући инвестиције, развити инфраструктуру, побољшати пословни имиџ региона, повећати конкурентност региона, бољу снабдјевеност јефтинијим и квалитетнијим производима, те повећати запосленост и стандард. Предност CEFTA у односу на билатералне споразуме је што омогућава већу транспарентност за бизнис, лакше администрирање за владу, већу униформност и бољу дисциплину учесника.

3.7. Фонд за подршку страним инвеститорима у БиХ

Средства Фонда за стране инвеститоре у Босни и Херцеговини се могу користити за финансирање пројеката страних инвеститора у слиједећим секторима:

- производни сектор,
- сектор истраживања и развоја,
- други пројекти, изузев пројеката у области угоститељства и трговине.

Критерији за избор корисника Фонда су:

- број новозапослених,
- развијеност подручја у које се инвестира,
- еколошки захтјеви,
- учешће извоза у укупној продаји.

У 2007. години, из буџета БиХ издвојено је 2 милиона КМ (сва 1 милион EUR).

3.8. Билатерални инвестициони споразуми

Табела 8. Билатерални инвестициони споразуми

ЗЕМЉА	СПОРАЗУМИ О УНАПРЕЂЕЊУ И ЗАШТИТИ ИНВЕСТИЦИЈА *	СПОРАЗУМИ О ИЗБЈЕГАВАЊУ ДВОСТРУКОГ ОПОРЕЗИВАЊА **
Аустрија	+	-
Белгија и Луксембург	+	+ (без Луксембурга)
Бјелорусија	+	-
Чешка Република	+	+
Данска	+	+
Египат	+	+
Финска	+	+
Француска	+	+
Грчка	+	+
Холандија	+	+
Хрватска	+	+
Иран	+	+
Индија	+	-
Италија	+	+
Јордан	+	+
Катар	+	-
Кина	+	-
Кипар	-	+
Кувајт	+	-

Литванија	+	-
Мађарска	+	+
Македонија	+	-
Малезија	+	-
Молдавија	+	+
Норвешка	-	+
Њемачка	+	+
ОРЕС фонд	+	-
Пакистан	+	+
Пољска	-	+
Португал	+	-
Румунија	+	+
САД	+	-
Србија	+	+
Словачка	-	+
Словенија	+	+
Швајцарска	+	-
Шпанија	+	+
Шведска	+	+
Турска	+	+
Украјина	+	-
Уједињени Арапски Емирати	-	+
Уједињено Краљевство	+	+

* Започето, али још није потписано са: Албанијом, Либијом и Уједињеним Арапским Емиратима.

** Започето, али још није потписано са: Албанијом, Аустријом, Бјелорусијом, Кувајтом, Летонијом, Македонијом, Малезијом, Малтом, Катаром, Русијом и Сиријом.

Извор: Инвестиционо развојна банка РС

3.9. Слободне зоне

(Закон о слободним зонама – „Службени гласник РС“, 65/03)

Слободне зоне, као дио територије Републике Српске који је посебно ограђен и означен и у коме се обављају дјелатности уз посебне услове утврђене Законом БиХ (Закон о слободним зонама у БиХ – „Службени гласник БиХ“, бр. 3/02 и 13/03), могу основати једно или више домаћих и/или страних лица. Корисник зоне је оснивач зоне и/или домаће и страно правно и физичко лице које обавља дјелатност у зони. Слободна зона има својство правног лица.

У зони је дозвољено обављање свих дјелатности (производне, комерцијалне и услужне), осим дјелатности којима се угрожавају животна средина, здравље људи, материјална добра и безбједност земље.

Улаз робе и услуга у слободну зону и излаз из ње је слободан и одвија се у складу са царинском и спољнотрговинском политиком БиХ. Корисник зоне, као страни улагач у смислу Закона о страним улагањима, има једнака својинска права на непокретностима као домаћа правна или физичка лица, као и право да слободно запошљава раднике из иностранства уколико није другачије одређено радним законодавством Републике Српске. Опорезивање корисника зоне обавља се у складу са пореским законодавством Републике Српске.

Савјет министара БиХ, на основу приједлога Министарства вањске трговине и економских односа БиХ даје одобрење за оснивање зоне. Потребна је и сагласност Владе Републике Српске. У складу са Законом о изменама и допунама Закона о слободним зонама у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 13/03) економска оправданост слободне зоне, постоји ако укупна вриједност робе која се извози из зоне прелази 50% укупне вриједности произведене робе у зони и која је напушта у року од 12 мјесеци.

На територији Републике Српске, тренутно постоји једна слободна зона – „Слобомир“.

Корисници слободне зоне могу обављати:

- производне дјелатности (лака индустрија),
- комерцијално-трговинске дјелатности (велепродаја),
- услужне дјелатности: банкарски и новчани послови, услуге осигурања и реосигурања имовине и лица, шпедиције, услуге поште и слично,
- комерцијално-трговинске и услужне дјелатности се могу обављати само у вези са производном дјелатношћу која се обавља у оквиру Слободне зоне "Слобомир".

3.10. MIGA

Мултилатерална агенција за гарантовање инвестиција (MIGA) је чланица Свјетске банкарске групе. MIGA даје гаранције, техничку помоћ и правне услуге. Њен велики значај је и у пружању осигурања и реосигурања, те заштите од политичког ризика.

Страни инвеститори у Босни и Херцеговини имају могућност обезбјеђења од политичких ризика (рестрикција трансфера, експропријације, ратних и цивилних немира, ускраћивања правосуђа) уз помоћ Фонда Европске уније за гарантовање инвестиција, којим управља MIGA.

3.11. Инвестиционо - развојна банка РС (ИРБРС)

Активности одјељења за међународне односе ИРБРС на промоцији СДУ:

- Креиран је посебан дио Интернет странице ИРБРС-а **“Инвестирајте у Републику Српску”³** намијењен потенцијалним страним инвеститорима.
- Постављена је **“База података о инвестиционим локацијама у Републици Српској”**. Фокус је на прикупљању што свеобухватније информације о расположивим инвестиционим локацијама у РС, као што су предузетничко-пословне зоне и кластери.
- Постављена је **„База података економских индикатора РС“** која омогућава потенцијалним страним и домаћим инвеститорима детаљан увид у макроекономска кретања у РС.
- На кварталној основи објављује се билтен **Економски монитор** на српском и енглеском језику.

3.12. Министарство за економске односе и регионалну сарадњу (МЕОРС)⁴

МЕОРС врши послове: унапређења економских односа са иностранством; припреме и праћења страних улагања. Такође, МЕОРС координира активности на побољшању пословног окружења за прилив страних улагања, а у сарадњи са FIPA-ом, врши промоцију потенцијала Републике Српске.

Стварање повољних услова за инвестирање и помоћ потенцијалним инвеститорима је континуирана активност која се проводи у сарадњи са другим министарствима.

МЕОРС прати рад представништва РС у иностранству и предузима мјере и активности за њихов ефикаснији рад на пољу промоције привредних потенцијала РС.

---

³ Све базе су урађене на српском и енглеском језику

⁴ Законом о републичкој управи (“Службени гласник РС”, број 118/08) Министарству за економске односе и координацију промјењен је назив у Министарство за економске односе и регионалну сарадњу

Због свог великог искуства у досадашњем раду на овим и сличним пословима, МЕОРС представља добро мјесто за успостављање и даљи развој институција које би вршиле послове привлачења страних улагања.

3.13. Агенција за промоцију страних улагања (FIPA)

Агенција за промоцију страних улагања је самостална управна организација основана Законом о FIPA. Она промовише и унапређује директна страна улагања у складу са законом, одлукама и смјерницама Савјета министара БиХ. Агенција креира имиџ о БиХ као модерној држави, озбиљном, конкурентном и сигурном партнеру за улагања.

3.14. Привредна комора Републике Српске

У циљу привредног развоја Републике Српске, Привредна комора РС:

- Заступа интересе чланица и привреде у цјелини у односима са органима законодавне и извршне власти и тиме ствара услове и амбијент за унапређење рада и пословања у привреди.
- Пружа одговарајуће услуге својим чланицама, сагласно овлашћењима и програмској оријентацији привредних комора.
- Успоставља и унапређујем пословне везе и представља привреду Републике Српске у земљи и иностранству.

Коморски систем се састоји од пет регионалних комора : Бања Лука, Бијељина, Добој, Источно Сарајево, Требиње. Привредне коморе регија подстичу развојне процесе на подручју регија коју покривају водећи рачуна о укупном развоју, заједничким међусобно усклађеним циљевима и јединственим интересима привреде. Регионалне привредне коморе пружају услуге из своје дјелатности и привредним субјектима са подручја регије.

3.15. Републичка агенција за МСП РС

Циљеви

- Повећање учешћа малих и средњих предузећа у укупној привреди Републике Српске;
- Промјена структуре дјелатности са повећањем учешћа производних дјелатности и услуга у укупном друштвеном производу;

- Повећање технолошког развоја, конкурентности и отварање новог тржишта за мала и средња предузећа;
- Повећање броја пословних субјеката и новозапослених радника у овим предузећима;
- Образовање за предузетништво и обука предузетника;
- Успостављање регионалне сарадње са сусједним земљама ради размјене искустава и остваривања регионалних компаративних предности за предузетништво.

Задаци

- Израда Стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва Републике Српске;
- Оперативна реализација подстицајне политике;
- Подстицање запошљавања, стручног образовања, преквалификације и доквалификације радника;
- Остваривање и подстицање двосмјерене комуникације малих и средњих предузећа, предузетника и њихових удружења са Владом РС и другим институцијама на нивоу РС и БиХ;
- Подстицање покретања и развоја локалних развојних агенција и локалних центара за развој бизниса;
- Помоћ и координација у развоју мреже локалних развојних агенција и подстицање међуопштинских пројеката;
- Промоција предузетништва и давање подршке иноваторској дјелатности;
- Организовање, прикупљање и обрада правних и других информација које су од интереса за мала и средња предузећа;
- Успостављање јединственог информационог система статистичких података и информација од значаја за мала и средња предузећа;
- Учествовање у међународним пројектима и њиховим имплементацијама;
- Подржавање иницијативе у приватном сектору;
- Ширење искустава најбоље праксе на свим нивоима;
- Успјешно спровођење циљева и задатака Агенција ће осигурати кроз сарадњу са Владом РС, локалним развојним агенцијама, фондовима, коморама и пословним удружењима, универзитетима, пословним банкама, међународним финансијским институцијама и малим и средњим предузећима.

4. ПРЕПРЕКЕ СТРАНИМ УЛАГАЊИМА

4.1. Дозволе и процедуре

У поређењу са свим другим препрекама улагању, највећу препреку представљају вријеме, трошкови, бирократске процедуре и рад са званичницима што је потребно да би се започела и нормално обављала пословна дјелатност у РС.

Табела 9. Дозволе и процедуре

<p>Предности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Релативно мале накнаде у поређењу са другим земљама • Основни закони јасни 	<p>Главни недостаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Недостатак стандардизованих, објављених смјерница и корака онога што треба урадити у оквиру процедуре, те образаца за пријаву; • Дуплирани захтјеви за достављање документације, чак и у оквиру једне институције; • Неадекватно управљање информацијама и комуникационим технологијама; веома неразвијено електронско пословање Владе; • Лош став у смислу пружања услуга клијентима којег имају запослени у одјелима за пружање услуга правним и физичким лицима.
<p>Кључне институције власти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Министарство финансија – Пореска управа • Окружни судови (РС) • Општинске управе • Министарство правде • Министарство просторног уређења • Министарства која надгледају одређене пословне активности • Инспекцијске управе 	

4.2. Грађевинске дозволе и употреба земљишта за градњу

Бројне су препреке с којима се инвеститори суочавају приликом тражења дозвола за кориштење земљишта и изградњу.

Табела 11. Грађевинске дозволе и употреба земљишта за градњу

<p>Предности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Земљиште и цијене некретнина још увијек атрактивне у односу на привреде осталих транзиционих земаља Источне и Југоисточне Европе 	<p>Главни недостаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екстремно комплексна и сложена процедура за подјелу земљишта у зоне грађевинских намјена, градњу, инспекцију и употребне дозволе; • Улога судства у издавању грађевинских дозвола; • Недостатак особља у општинским канцеларијама који издају грађевинске дозволе физичким и правним лицима; • Ризик у трансферу некретнина и хипотека због некомпетентне катастарске и грунтовне регистрације, недовршене приватизације земљишта и неријешене реституције; • Препрека везане за власништво над земљиштем, лоши закони о премјеру и катастру непокретности и непостојање статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој.
<p>Кључне институције власти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Креатори економских политика– извршна и законодавна власт • Локална заједница 	

Грађевински сектор, нарочито у земљама у транзицији и земљама чије привреде се тек развијају, један је од најважнијих покретача развоја. Земље у транзицији имају стамбене јединице које треба реновирати, канцеларије који су неефикасне и неадекватне за модерне пословне потребе и потпуни недостатак трговинских центара и великих малопродајних комплекса.

Како пословни субјекти из Републике Српске буду помјерали своје усмјерење ка глобалним економским и потрошачким праксама, требаће интензивну изградњу стамбених јединица, канцеларија и малопродајних зграда, као и комуналне и цестовне инфраструктуре.

Градња у РС је отежана сложеним и репетитивним бирократским и судским процедурама, као и проблемима који укључују и недостатак компјутеризације регистара и ГИС података, неадекватно оспособљено особље у општинским канцеларијама који издају грађевинске дозволе физичким и правним лицима.

4.3. Пословне финансије

Табела 12. Пословне финансије

<p>Предности:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стабилна валута • Конкурентне камате • Способна и професионална банкарска супервизија • Велика стопа раста пословних кредита • Успостављен регистар гаранција • Функционисање бироа за пружање информација о кредитима 	<p>Кључне институције власти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Централна банка БиХ • Министарство финансија • Министарство привреде • Агенција за банкарство • Комисија за хартије од вриједности
	<p>Главни недостаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неадекватни банкарски кредитни инструменти • Мало финансијско тржиште

Важни закључци који су релевантни за привлачност инвестирања у РС су:

- Банкарско финансирање пословних субјеката ограничено је углавном на кредите једноставних услова и са могућношћу прекорачења. Многи флексибилни и ефикасни банкарски кредити који су уобичајени на развијеним финансијским тржиштима овдје не постоје. Колатерализација флукутирајућих потраживања и залиха је ријетка; претјерана је зависност о некретнинама као колатералу (укључујући и основне стамбене јединице власника и жираната).
- IFC-SEED је недавно провео истраживање предузећа које је показало да је „недостатак повољног финансирања“ трећа најчешће спомињана препрека бољем пословању.

4.4. Трговинска политика и величина тржишта

Мала величина домаћег тржишта и константне препреке регионалној трговини и увозу опреме од стране произвођача кључне су сметње инвестицијама у РС и њеном развоју.

Табела 13. Трговинска политика и величина тржишта

Предности: <ul style="list-style-type: none"> • СЕФТА споразум о слободној трговини • Пожељни трговински односи са ЕУ, САД и другим земљама	Главни недостаци: <ul style="list-style-type: none"> • Препреке у међуентитетској трговини • Нецаринске препреке међурегионалној и међународној трговини • Непокретност радне снаге • Фрагментација финансијског сектора • Недостатак неограниченог заједничког тржишта са сусједним земљама
Кључне институције власти: <ul style="list-style-type: none"> • Министарство трговине • Министарство привреде • Агенција за сертификацију	

У РС живи око 1,4 милиона становника, и то је премалено тржиште да би само пружало подршку пословању многих средњих предузећа. Као резултат тога, домаћа привреда се састоји од малог броја великих предузећа, и великог броја малих предузећа, које примарно опслужују домаће тржиште. Већина предузећа средње величине, која су ангажована у посредничким прерађивачким активностима, захтијевају приступачно тржиште од 20 милиона или више да би били одрживи.

У већим привредама, као што су САД или Њемачка, или у мањим земљама које имају неометани приступ ширим економијама, попут Словеније или Луксембурга, ова средња предузећа привлаче већину инвестиција и главни су покретачи економског раста, извоза и отварања нових радних мјеста.

БиХ је сада страна потписница споразума СЕФТА о слободној трговини са свим земљама Југоисточне Европе и има преференцијални трговински однос са ЕУ. Без обзира на све, такви аранжмани у себи садрже много препрека за трговину. Камioni и даље морају обавити царину када пролазе између земаља у региону - и ово значајно повећава трошкове трансакција и логистике за регионална предузећа чак иако нема плаћања царина.

У међувремену, многе нецаринске баријере још увијек спречавају међурегионалну трговину. Извјештај Савјета министара о државним регионалним споразумима о слободној трговини износи да утицај на економију „није био нарочито снажан“ и забиљежена је веома „уска БиХ произвођачка и извозна база“ и „бројне нецаринске баријере које ометају трговину“, укључујући и „једнострано увођење мјера заштите“ на неке производе“.

Чак и унутар БиХ постоје вјештачке препреке за трговину између два ентитета. Лоша цестовна инфраструктура, нарочито жељезнице и путеви, додатно спречава слободан проток робе унутар региона.

Тарифе и царинске праксе

Као да недовољна величина домаћег тржиште није довољан проблем за домаћа предузећа и њихове инвеститоре, тарифне политике и царинске праксе служе да додатно ограниче тржиште. Чак кад оно коначно достигне свој пуни економски потенцијал, РС као мало подручје, наравно, неће бити у могућности да задовољи све своје потребе, нити би требало. Стога је веома битно да домаћа економија буде у потпуности отворена за међународну трговину.

Унутрашња и извозна конкурентност домаћих предузећа зависи од њиховог несметаног приступа одговарајућим сировинама и репроматеријалима и набавкама - без обзира да ли су са домаћих или међународних тржишта. За малу отворену привреду, као што је РС, практично нема рестрикција уведених са намјером да се заштите домаћи произвођачи, а које у исто вријеме немају негативан ефекат на конкурентност домаћих произвођача.

Чак шта више, заштита добављача високим тарифама на конкурентну робу увезену из ЕУ у ствари им омогућава да наставе да раде посао производећи слабији квалитет производа, намећући на тај начин инфериорност у квалитету производа на кориснике ове робе у ланцу вриједности који можда извозе и на тај начин штети њиховој конкурентности. Конкурентност се дјелом креира и конкуренцијом.

5. SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ

- Природни обновљиви ресурси: вода (чиста и незагађена) за пиће, термо и минералне воде, вода за електроенергију, шуме, пољопривредне површине, вјетар (за електроенергију),
- Природни необновљиви ресурси: рударство (жељезна руда, угаљ, боксит);
- Земљиште и цијене некретнина још увијек атрактивне у односу на остале транзиционе земље Источне и Југоисточне Европе,
- Регионални положај и повлашћени приступ тржиштима Истока и Запада,
- СЕФТА споразум о слободној трговини,
- Људски ресурси: релативно квалитетан образовни систем, знање страних језика, информатичка обавјештеност,
- Велика дијаспора,
- Индустијско/истраживачка традиција и искуство у инжењерингу и производњи,
- Конкурентске предности за производњу електричне енергије, пољопривреди и прехрамбеној индустрији, дрвној индустрији и грађевинарству,
- РС заједно са БиХ је направила значајан помак у развоју односа са Европском унијом и међународном заједницом и креће се напријед у процесу реформи с циљем да подигне своје законодавство и административне капацитете на европски ниво,
- Влада РС је одлучна у намјери да убрза законодавне реформе и покрене иницијативу и додатне активности на јачању институционалних капацитета, рјешавању проблема конкурентности и унапређењу разумијевања значаја страних инвестиција у земљи и маркетинга у иностранству, како би се обезбиједиле олакшице и подршка инвеститорима у спровођењу њихових планова,
- РС је у својим законима уградила све елементе којима се избјегава двоструко опорезивање,
- Стабилност конвертибилне марке и ниска инфлација,
- Релативно ниске царинске стопе,
- Развијена телекомуникациона инфраструктура,
- Једнак третман домаћих и страних инвеститора,
- Слободан трансфер добити у иностранство,
- Кориштење пореских олакшица и погодности,
- Стопа пореза на добит од 10%, што је испод просјека у ЕУ,
- Стопа пореза на доходак нижа од просјека у сусједним земљама и земљама ЕУ⁵
- ПДВ се примјењује на територији цијеле БиХ од 1.1.2006. године са јединственом ПДВ стопом од 17%; систем поврата ПДВ у потпуности је уведен,

---

⁵ Не опорезује се доходак до 250 КМ, по стопи од 10% се опорезује доходак до четири просјечне годишње плате у претходној години, а доходак остварен преко тог износа опорезује се по стопи од 15%. Наведене стопе су ниже у односу на сусједне земље, нпр. У Хрватској 15-35%, у Србији 10-20%, Словенији 16-41% и Црној Гори 15%. Просјек стопе пореза на доходак у 27 земаља ЕУ је 26,6%. У скупштинској процедури се налази нови приједлог који ће довести до даљег смањивања пореског оптерећења дохотка у односу на постојеће стање, тако што неопорезовани дио дохотка повећава са 250 КМ на 300 КМ и уводи јединствена стопа пореза на доходак од 10%.

- Развој тржишта капитала и реструктурисан и приватизован банкарски систем.
- Постојање „Стратегије сузбијања корупције у РС“

СЛАБОСТИ

- Висока незапосленост,
- Значајан трговински дефицит са увозом који знатно надмашује извоз,
- Релативно низак ниво страних улагања, који привлачи Република Српска у поређењу са сусједним земљама,
- Величина тржишта,
- Недовољно развијена инфраструктура, посебно у источном дијелу Републике Српске;
- Недовољан ниво know-how-а (посебно менаџерских вјештина),
- Слаба конкурентност привреде због мањка инвестиција и недовољног развоја модерне индустрије,
- Недовољно предузећа улажу у пословање усмјерено ка међународним тржиштима,
- Ограничен развој, ограничено разумијевање потреба за конкурентом, савременом индустријом и могућих користи од непосредних страних улагања,
- Ограниченост институционалних способности и неразвијеност механизма за подршку инвеститора и спровођење њихових планова,
- Недовољна подршка страним инвеститорима,
- Потреба за значајним унапређењем и модернизација судског система,
- Потреба за ширим законодавним реформама,
- Споро прилагођавање образовног система процесу реформи,
- Недовољна знања о важности и привлачењу СДУ у приватним и државним предузећима,
- Недовољан развој индустријских и технолошких паркова,
- Неадекватан приступ и високи трошкови акредитација, контроле квалитета, издавања потврда (сертификација) и приступа другим међународним стандардима,
- Недовољан број и вриједност нових улагања у производне секторе привреде,
- Комплексна и сложена процедура за подјелу земљишта у зоне грађевинских намјена, градњу, инспекцију и употребне дозволе,
- Ризик у трансферу некретнина и хипотека због некомпетентне катастарске и грунтове регистрације, недовршене приватизације земљишта и неријешене реституције,
- Неефикасност тржишта радне снаге (спора преквалификација, неусклађеност образовних програма са потребама инвеститора);
- Корупција.

МОГУЋНОСТИ

- Даљи развој финансијских тржишта,
- Даљи развој и ојачавање институција за привлачење СДУ,
- Усаглашавање законодавних прописа са ЕУ стандардима,
- Задуживање код међународних финансијских институција и концесиона улагања за изградњу капиталних инфраструктурних објеката,

- Стварање либерализованог фискалног система за привлачење СДУ,
- Даље јачање банкарског сектора и финансијских интермедијара,
- Прилагођавање структуре и нивоа знања запослених потребама страних инвеститора,
- Реформа образовања у складу са потребама развоја сектора у РС.

ПРИЈЕТЊЕ

- Политичка нестабилност,
- Нестабилност националне економије,
- Неповољно пословно окружење,
- Раст фискалних подстицајних мјера у региону,
- Ниво транспарентности и ефикасности административног система,
- Негативни утицаји глобализације на националну привреду,
- Продаја најпрофитабилнијих предузећа,
- Намјештање цијена (које страни власници могу остваривати кроз међусобне везе локалног предузећа с њиховим матичним предузећима и њиховим страним филијалама),
- Експлоатација радника кроз ниске наднице и заштиту радника,
- Загађење животне средине.

6. ВИЗИЈА И ЦИЉЕВИ У ОБЛАСТИ ПОДСТИЦАЊА И РАЗВОЈА СТРАНИХ УЛАГАЊА У РЕПУБЛИКУ СРПСКУ

„Сарадња и партнерство са свијетом“

Република Српска гради конкурентну и динамичну економију која ће, кориштењем својих природних ресурса и свог људског капитала, бити способна да се такмичи на регионалном, европском и свјетском тржишту. Да би се то остварило Република Српска ће, у сарадњи са локалном заједницом, посебну пажњу усмјерити на максимално повећање нивоа инвестиција, посебно страних, као и на повезивање домаћих и страних предузећа у заједничком пословању. У партнерству са домаћим и страним инвеститорима, Република Српска ће у потпуности користити предности које пружају процеси регионалних и европских интеграција, као и процес глобализације.

У привлачењу страних инвестиција Републике Српска ће настојати да ојача секторе у којима има конкурентске предности (*производња електричне енергије из хидроцентрала; производња и паковање воде за пиће; сјеча шуме и прерада дрвета; пољопривредна производња; производња електричне енергије на вјетар; производња био-дизела, руднике (експлоатацију угља, жељезне руде, боксита и сл.); експлоатација минералних наслага (гипса, кречњака, глине и сл.); производњу електричне енергије из термоелектрана, и експлоатацију и прераду квалитетног камена,*) *могућност електроенергетских прикључења, водоводна и канализациона мрежа, телекомуникације и сл.*) кроз набавку нове опреме, трансфер савремене технологије, увођење нових производних поступака и нових производа, веће запослености и образовање запослених, модернизацију и унапређење пословања, развој производње с вишим степеном прераде, повећање извоза, водећи рачуна о развоју нове понуде услуга, уштеди енергије, јачању информатичке дјелатности, сарадњи с финансијским институцијама изван земље, прилагођавању привреде РС европским стандардима. Посебно ће водити рачуна да обезбиједи равномјеран регионални и локални развој, односно повећање привредне активности у дијеловима РС у којима привредни раст и запосленост заостају за просјеком у РС.

Република Српска ће успоставити јасан концепт промоције, чији је циљ креирање имица који ће бити прилагођен захтјевима и потребама страних инвеститора. Посебан разлог је тај што Република Српска нема велико домаће тржиште, које представља главну локацијску предност за стране инвеститоре, а која се при том налази у региону, гдје је конкуренција, због све веће отворености држава, веома оштра.

Да би се овакво стање постигло, Република Српска ће континуирано побољшавати инвестициону и пословну климу и свој институционални оквир за подршку инвестирању и пословању, а посебно ће донијети Закон о подстицању СДУ којим ће дефинисати: пореске повластице - стопе пореза на добит; подршку за оправдане трошкове отварања нових радних мјеста повезаних с улагањем; подршку за оправдане трошкове усавршавања повезане с улагањем; подршку пројекту оснивања и развоја технолошко-иновацијских центара и оснивања и развоја стратешких активности

пословне подршке и потицајне мјере за велике пројекте улагања – пројекти улагања од значајнога привредног интереса.

6.2. Стратешки циљ 1

Унапређење инвестиционе и пословне климе

Унапређење укупне инвестиционе и пословне климе ће обезбиједити основ за повећање нивоа привредних инвестиција. Пословно окружење зависи од квалитета услова, активности и мјера које се спроводе при инвестирању и пословању, укупног окружења и инфраструктурних услова. Република Српска треба да континуирано побољшава све ове компоненте пословног окружења, јер између њих постоји јака међузависност.

Оперативни циљеви:

- 1. Уклањање свих административних препрека и поједностављење процедура потребних за инвестирање и пословање;**
- 2. Измјене и допуне закона о страним улагања** (смањити пореско оптерећење инвеститора, пружити директну финансијску помоћ, повећати профитабилност/ смањити трошкове инвестиција кроз нефинансијска средства, мјере подстицања СДУ у неразвијеним општинама);
- 3. Успостава законског и институционалног оквира за остваривање слободне конкуренције;**
- 4. Реформа статистичког система с циљем да се омогући компатибилност са међународним правилима и стандардима и на тој основу обезбиједи упоредивост, реалност и обухватност статистичких исказа;**
- 5. Повећање кадровских потенцијала у РС и мобилности радне снаге;** наставити и убрзати процес образовних реформи (Болоњска трансформација универзитета) и кадровски и институционално оспособити образовног сектора за имплементацију, побољшати трансфер истраживања и развоја са универзитета, института и истраживачких центара у привредну праксу, повећати заштиту интелектуалног власништва, јачање отворености и мобилности радне снаге;
- 6. Промовисање јавно-приватног власништва, заједничког улагања и концесија са страним партнерима** (уговарање и извођење већег броја пројеката; искориштавање веће продуктивности приватних страних предузетника, којима се омогућује да ефикасно и ефективно граде, те да управљају изграђеним пројектима на ефикаснији и ефективнији начин од тијела јавне власти; стварање додане вриједности кроз спајање ресурса, напора и знања страног приватног предузетника и јавног сектора; повећање продуктивности, тржишне конкуренције, рационалног кориштења привредних капацитета; проналажење нових рјешења за изградњу и одржавање јавне инфраструктуре; средњорочна до дугорочна стимулација привредне активности);
- 7. Отклањање препрека везаних за власништво над земљиштем** унапређењем Закона о премјеру и катастру непокретности и формирањем статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој.

6.3. Стратешки циљ 2

Стварање ефективног институционалног оквира за привлачење страних директних улагања

Оперативни циљеви:

- **Изградња капацитета Министарства за економске односе и регионалну сарадњу за привлачење страних директних инвестиција кроз формирање Одјељења за промоцију страних директних улагања;**
- **Координација Министарства за економске односе и регионалну сарадњу на успостављање институционалне сарадње (мреже) за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања у РС.**

Формирање Одјељења за промоцију страних директних улагања има за циљ: (1) припрему и реализацију активности у вези са развојем и модернизацијом стратегије за подстицај страних улагања; (2) припрему и развој информација о различитим пословним могућностима и предностима улагања у привреду; (3) обавјештавање страних улагача о програмима за улагања и могућностима за конкретна страна улагања у одређеним областима; (4) пружање стручне помоћи страним улагачима у процесу доношења одлуке о избору области и локалитета за улагање; (5) организовање непосредних контаката домаћих правних лица и заинтересованих страних улагача; (6) формирање и ажурирање базе података о потенцијалима Републике у области улагања; (7) указивање надлежним министарствима и Влади на потребу за измјеном прописа из области страних улагања, (8) сарадња и координација са: ресорним министарствима у Влади РС; представништвима РС у иностранству; институцијама и организацијама на нивоу БиХ; међународним организацијама и институцијама; институцијама, организацијама и предузећима на локалном нивоу.

Координација Министарства за економске односе и регионалну сарадњу на успостављање институционалне сарадње (мреже) за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања у РС има за циљ: идентификовање и успостављање сарадње Одјела за промоцију страних улагања са институцијама за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања. Мрежа институција обухвата: **институционалну инфраструктуру** (Влада РС, локалне заједнице, Савјет министара БиХ, Централна банка, банкарски систем и осигурање, финансирање промоције страних улагања из буџета, царина, логистика и транспорт, путна, жељезничка, водна и ваздушна инфраструктура, агенције за статистику, ...); **развој конкурентности** (Привредна комора, Републичка агенција за развој малих и средњих предузећа, локалне агенције за развој, FIPA, Инвестиционо - развојна банка РС, IGA, слободне зоне, кластери, институције за стандардизацију, ...); **партнерске организације** (Привредна комора РС, Спољнотрговинска комора БиХ, Удружење послодаваца, невладине организације, Синдикат, ...); **институције за развој и истраживање у подршци страних улагања** (научне и образовне институције,

технолошко-истраживачки центри, индустријски паркови, испитне и калибрационе лабораторије, центри за међународни бизнис и маркетинг,...).

6.4. Стратешки циљ 3

Усмјерење на приоритетне секторе⁶

Република Српска ће имати двостран приступ: а) остаће отворена за све врсте инвестиција у свим секторима, али ће б) имати проактиван приступ у промовисању инвестиција у одабране приоритетне секторе.

Приоритетни сектори ће се везати за конкурентску предност Републике Српске, а који се првенствено односе на природне ресурсе и то:

- **Природни обновљиви ресурси:** вода (чиста и незагађена) за пиће, термо и минерална вода, вода за електроенергију, шуме, пољопривредне површине, вјетар (за електроенергију) и производња био-дизела (из репице и лигнита).
- **Природни необновљиви ресурси:** рударство (жељезна руда, угаљ, боксит).

Такође, велики потенцијали за привлачење страних улагања је обезбјеђивање и модернизовање **инфраструктуре** и то: саобраћајна повезаност, могућност електроенергетских прикључења, водоводна и канализациона мрежа, телекомуникације и сл.

Оперативни циљеви:

1. **Подршка и промоција страних улагања у области производно обновљивих ресурса:** производња електричне енергије из хидроцентрала; производња и паковање воде за пиће; сјеча шуме и прерада дрвета; пољопривредна производња; производња електричне енергије на вјетар; производња био-дизела.
2. **Подршка и промоција страних улагања у области производно необновљивих ресурса само уз економски интерес:** руднике (експлоатацију угља, жељезне руде, боксита и сл.); експлоатација минералних наслага (гипса, кречњака, глине и сл.); производњу електричне енергије из термоелектрана, и експлоатацију и прераду квалитетног камена (гранит и сл.).

---

⁶ Иако здравство и социјална заштита није стављена у приоритетне секторе, истичемо да овај сектор посједује развојне потенцијале који су занимљиви страним инвеститорима. Као позитиван примјер успјешне сарадње са иностраним компанијама истичемо јавно приватно партнерство у пружању услуга хемодијализе у Центрима за хемодијализу у Бањој Луци, Лакташима, Бијељини, Шамцу, Источном Сарајеву, оснивање Центра за радиотерапију у Бањој Луци, а потписан је протокол о сарадњи између Владе Републике Српске и компаније „General Electric“ којим се планирају велика улагања у област здравства у Републици Српској. Као и у другим секторима, који овдје нису посебно наведени, водиће се активна политика на подстицању и развоју страних улагања.

3. **Обезбјеђивање и модернизовање инфраструктуре:** саобраћајна повезаност, могућност електроенергетских прикључења, водоводна и канализациона мрежа, телекомуникације и сл.

6.5. Стратешки циљ 4

Усмјерење на одабране земље уз привлачење свих типова страних директних улагања

Република Српска ће се усмјеравати на земље: Србију, Русију, Кину, Италију, Њемачку, Аустрију, Словенију, Хрватску, док ће бити отворена и за инвестиције из других земаља. Република Српска ће настојати да привуче све типове страних инвестиција.

Оперативни циљеви:

1. **Иницирање и организовање промоције инвестиционих могућности Републике Српске у одабраним земљама** (инвестициони форуми и сајмови).
2. **Стварање широке лепезе промотивних материјала – општинских и секторских – доступних на интернету као и у штампаном и електронском облику** (брошуре, билтени, инвестициони водичи, презентације).
3. **Организовање циљних посјета потенцијалним инвеститорима у одабраним земљама.**
4. **Одабир страних компанија и њихових кључних људи као потенцијалних инвеститора, и покретање кампања у сврху њиховог привлачења.**
5. **Стварање система додјеле годишњих награда у сврху промоције користи од страних инвеститора у земљи** (највећа инвестиција, највише новог запослења, највише локалних добављача, итд.).

Стратешки циљ 1

Унапређење инвестиционе и пословне климе

Табела 14.

Оперативни циљ	Институција имплементације и евалуације	Временски период имплементације	Мјера	Евалуциони индикатори	Временски период евалуације
1. Уклањање свих административних препрека и поједностављење процедура потребних за инвестирање и пословање	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима	III квартал 2009.	Усвојити акциони план за отклањање преосталих административних препрека	Број отклоњених административних препрека	Квартално
2. Измјене и допуне закона о страним улагањима	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са Савјетом министра БиХ	III квартал 2009.	Предложити измјене и допуне закона о страним улагањима са циљем: смањења пореског оптерећења инвеститора; пружања директних финансијских помоћи, пружања нефинансијских помоћи	Износ финансијских подстицајних средстава Износ нефинансијских подстицајних средстава Постотно смањење пореза	Полугодишње
3. Успостава законског и институционалног оквира за остваривање слободне конкуренције	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима	IV Квартал 2009.	Израдити програм за успостављања законског и институционалног оквир за остваривање слободне конкуренције у складу са стандардима ЕУ	Број усклађених прописа са ЕУ стандардима	Полугодишње
4. Реформа статистичког система с циљем да се омогући компатибилност са међународним	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним	IV квартал 2009.	Наставити процес реформе и имплементирати пројекте реформи статистичког система у складу са стандардима ЕУ	Број усклађених прописа са ЕУ стандардима	Полугодишње

правилима и стандардима и на тој основу обезбиједи упоредивост, реалност и обухватност статистичких исказа	министарствима Републички завод за статистику				
5. Повећање кадровских потенцијала у РС и мобилности радне снаге	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	Континуирана активност	Наставити и убрзати процес образовних реформи (Болоњска трансформација универзитета); Кадровски и институционално оспособити образовни сектор за имплементацију; Побољшати трансфер истраживања и развоја са универзитета, института и истраживачких центара у привредну праксу; Повећати заштиту интелектуалног власништва, јачање отворености и мобилности радне снаге.	Број иновираних школских програма, број организованих тренинга Број пројеката која се односе на трансфер знања са истраживачких институција на привреду Број радника који су промијенили посао или занимање	Годишње
6. Промовисање јавно-приватног власништва, заједничког улагања и концесија са страним партнерима	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	IV Квартал 2009.	Развој и имплементација програма концесија и јавно приватног партнерства	Број и вриједност пројеката о концесијама и приватно-јавном партнерству	Квартално
7. Отклањање препрека везаних за власништво над земљиштем унапређењем Закона о премјеру и катастру непокретности и формирањем статистичке базе података о	Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију	IV Квартал 2009.	Измјене и допуне регулативе о премјеру и катастру Формирање статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој Стварање тржишта грађевинског земљишта уз минимално администрирање;	Број локалних заједница које су успоставиле базу података Број отклоњених препрека везаних за власништво над земљиштем	Квартално

земљишту доступном за градњу и развој.			Једноставан, јасан, ефикасан поступак за стицање права коришћења грађевинског земљишта; Снижавање трошкова изградње некретнина (како привредних, тако и резиденцијалних);	Снижавање трошкова	
--	--	--	--	--------------------	--

Стратешки циљ 2

Стварање ефективног институционалног оквира за привлачење страних директних инвестиција

Табела 15.

Оперативни циљ	Институција имплементације и евалуације	Временски период имплементације	Мјера	Евалуциони индикатори	Временски период евалуације
1. Изградња капацитета Министарства за економске односе и регионалну сарадњу за привлачење страних директних инвестиција кроз формирање Одјелјења за промоцију страних директних улагања	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу	II квартал 2009.	Израда акционог плана: изградња кадровских и других капацитета; имплементација Стратегије; формирање база података и промоција инвестиција	Оснивање одјела Број обучених кадрова Број формираних база података	Квартално
2. Координација Министарства за економске односе и регионалну сарадњу на успостављању	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу	IV квартал 2009.	Израда акционог плана за успостављање сарадње са мрежом институција за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања.	Број успостављених протокола о сарадњи	Полугодишње

институционалне сарадње (мреже) за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања у РС					
--	--	--	--	--	--

Стратешки циљ 3

Усмјерење на приоритетне секторе

Табела 16.

Оперативни циљ	Институција имплементације и евалуације	Временски период имплементације	Мјера	Евалуциони индикатори	Временски период евалуације
1. Подршка и промоција страних улагања у области производно обновљивих ресурса: производња електричне енергије из хидроцентрала; производња и паковање воде за пиће; сјеча шуме и прерада дрвета; пољопривредна производња; производња електричне енергије на вјетар; производња био-дизела.	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	II квартал 2009.	Израда акционог плана за јачање сектора кроз: набавку нове опреме, трансфер савремене технологије, увођење нових производних поступака и нових производа, веће запослености и образовање запослених, модернизацију и унапређење пословања, развој производње с вишим степеном прераде, повећање извоза, водећи рачуна о развоју нове понуде услуга, уштеди енергије, јачању информатичке дјелатности, сарадњи с финансијским институцијама изван земље, прилагођавању привреде РС европским стандардима. Обезбиједити равномјеран регионални и локални развој, односно повећање привредне активности у дијеловима РС у којима привредни раст и запосленост заостају за просјеком у РС.	Бројчано и/или вриједносно исказане мјере	Квартално
2. Подршка и промоција страних улагања у области производно необновљивих ресурса само уз економски	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним	II квартал 2009.	Израда акционог плана за 2009. годину за јачање сектора кроз: набавку нове опреме, трансфер савремене технологије, увођење нових производних поступака и нових производа, веће запослености и образовање запослених,	Бројчано и/или вриједносно исказане мјере	Квартално

<p>интерес: руднике (експлоатацију угља, жељезне руде, боксита и сл.); експлоатација минералних наслага (гипса, кречњака, глине и сл.); производњу електричне енергије из термоелектрана, и експлоатацију и прераду квалитетног камена (гранит и сл.).</p>	<p>министарствима Привредна комора РС Републичка агенција за МСП</p>		<p>модернизацију и унапређење пословања, развој производње с вишим степеном прераде, повећање извоза, водећи рачуна о развоју нове понуде услуга, уштеди енергије, јачању информатичке дјелатности, сарадњи с финансијским институцијама изван земље, прилагођавању привреде РС европским стандардима.</p> <p>Обезбиједити равномјеран регионални и локални развој, односно повећање привредне активности у дијеловима РС у којима привредни раст и запосленост заостају за просјеком у РС.</p>		
<p>3. Обезбеђивање и модернизовање инфраструктуре: саобраћајна повезаност, могућност електроенергетских прикључења, водоводна и канализациона мрежа, телекомуникације и сл.</p>	<p>Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима Привредна комора РС Републичка агенција за МСП</p>	<p>II квартал 2009.</p>	<p>Развој програма партнерства јавног и приватног сектора / концесије</p>	<p>Број јавно - приватних партнерства Број усвојених програма</p>	<p>Квартално</p>

Стратешки циљ 4

Усмјерење на одабране земље уз привлачење свих типова страних директних инвестиција

Република Српска ће се, у привлачењу страних директних инвестиција, првенствено усмјеравати на земаља: Србија, Русија, Кина, Словенија, Хрватска, Аустрија, Њемачка, Италија, док ће бити отворена и за инвестиције из других земаља. Република Српска ће настојати да привуче све типове страних инвестиција.

Табела 17.

Оперативни циљ	Институција имплементације и евалуације	Временски период имплементације	Мјера	Евалуциони индикатори	Временски период евалуације
1. Иницирање и организовање промоције инвестиционих могућности Републике Српске у одабраним земљама	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу ИРБРС Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	IV квартал 2009.	Развити и усвојити одговарајући План инвестиционе промоције Изградња позитивне слике Републике Српске и кампања за промовисање Републике Српске као инвестиционе дестинације Учешће на сајмовима, скуповима и конференцијама Рекламирање у медијима одабраних земаља	Број промоција Број учешћа на сајмовима, скуповима и конференцијама Број реклама у медијима	Квартално
2. Стварање широке лезе промотивних материјала – општих и секторских – доступних на интернету као и у штампаном и електронском облику	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу Републичке агенције за промоцију извоза и страних улагања ИРБРС Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	IV квартал 2009.	Израда промотивног материјала за РС по секторима Штампање и дистрибуција материјала Постављање материјала на интернет порталима	Број пропагандног материјала Број штампаних примјерака Број дистрибуираних примјерака Број интернет портала	Квартално

4. Организовање циљаних посјета потенцијалним инвеститорима у одабраним земљама	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	IV квартал 2009.	Подстицаји Владе РС при организовању циљних посјета инвеститорима	Број посјета	Квартално
5. Избор страних компанија и њихових кључних људи као потенцијалних инвеститора, и покретање кампања у сврху њиховог привлачења	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу Привредна комора РС Републичка агенција за МСП	IV квартал 2009.	Избор страних компанија и контактирање кључних људи са циљем привлачења страних инвестиција	Број контаката Број нових инвестиција	Квартално
6. Стварање система додјеле годишњих награда у сврху промоције користи од страних инвеститора у земљи	Министарство за економске односе и регионалну сарадњу Привредна комора РС	IV квартал 2009.	Успостављање годишње награде за најуспјешнијег страног инвеститора	Број инвеститора који су добили награду	Квартално

7. ЗАКЉУЧАК

Стране директне инвестиције су несумњиво једна од најважнијих полуга транзиције економије и привредног развоја. За земље у развоју то је најпогоднији извор потребног капитала. У већини транзицијских земаља оне су подстакле раст запослености, реструктурирање привреде, смањивање трговинског дефицита (раст извоза), прихватање нових знања и технологија и слично.

Иако Република Српска има предуслове за успјешно привлачење СДУ, као што су веома повољна географска позиција (и приступ европским тржишта), богатство природних ресурса, велику дијаспору, традицију у неким индустријама (метал, дрво,...), и иако пред њом стоје велике шансе и могућности, досадашњи прилив страних директних инвестиција је био доста скроман. Земље у регији највећи конкуренти у привлачењу СДУ много су успјешније, што је додатни изазов за Републику Српску.

Разлоге слабијег прилива СДУ у РС није тешко открити, а то су поред спорости у процесу Стабилизације и придруживања са ЕУ, још увијек неуређен законодавни и регулаторни систем; непостојање адекватних владиних политика и програма; низак ниво улагања у истраживање и развој, те слаб трансфер истраживања и развоја са универзитета, института и истраживачких центара у привредну праксу; лоша флексибилност радне снаге; слабости у образовном систему; недовољно развијена пословна инфраструктура; лоше стање физичке инфраструктуре; застарјела индустријска технологија; недовољно развијен приватни сектор (МСП) и још многи други фактори.

Ипак, Република Српска је у задње вријеме учинила знатне напоре ка стварању повољног амбијента за инвестирање – дјелимична реформа пословног окружења, улазак у пројекте обнове кључне инфраструктуре, велики инвестициони пројекти искориштења ресурса у сарадњи са страним инвеститорима (производња енергије), институционална подршка развоју предузетништва и МСП (Привредна комора РС, Републичка агенција за развој МСП РС и ИРБ РС). Резултати су већ видљиви у 2007. години, која са својим приливима СДУ сврстава Републику Српску међу успјешније економије у њиховом привлачењу.

Стратегија подстицања и развоја страних улагања у Републику Српску дефинисала је одређивање Републике Српске ка изградњи конкурентне и динамичне економије која ће, кориштењем својих природних ресурса и свог људског капитала, бити способна да се такмичи на регионалном, европском и свјетском тржишту. Посебно ће водити рачуна да обезбиједи равномјеран регионални и локални развој, односно повећање привредне активности у дијеловима РС у којима привредни раст и запосленост заостају за просјеком у РС.

Да би се овакво стање постигло, у Стратегији су дефинисана четири стратешка циља и то: унапређење инвестиционе и пословне климе; стварање ефективног институционалног оквира за привлачење страних директних улагања; усмјерење на

приоритетне секторе; усмјерење на одабране земље уз привлачење свих типова страних директних инвестиција.

За сваки стратешки циљ одређен је већи број оперативних циљева, а за провођење оперативних циљева предложене су мјере.

За реализацију Стратегије одређене су четири главне институције и то: Министарство за економске односе и регионалну сарадњу у сарадњи са ресорним министарствима, Привредна комора РС, Републичка агенција за МСП и Инвестиционо - развојна банка РС. Министарство за економске односе и регионалну сарадњу ће, у сарадњи са главним институцијама за реализацију Стратегије, урадити детаљне акционе планове за реализацију Стратегије.

Акционо планирање се треба провести након изградње капацитета Министарства за економске односе и регионалну сарадњу за подстицање и развој страних улагања кроз формирање Одјељења за промоцију страних директних улагања и успостављене сарадње са мрежом институција за провођење Стратегије промоције и развоја страних улагања у РС.

Акционо планирање треба да буде операционализација Стратегије и њиме се конкретније и детаљније дефинише начин, средства, мјере, активности, услови и начини остваривања приоритетних циљева, институције за провођење мјера и циљева, отварајући могућности за укључивање различитих субјеката у процесе који прате израду и имплементацију дефинисаних циљева.

ЛИТЕРАТУРА

1. Развојни програм Републике Српске 2007-2010. година;
2. Економска политика за 2008. годину;
3. Програм јавних улагања Републике Српске за период 2008-2010. година;
4. Стратегија развоја малих и средњих предузећа у Републици Српској за период 2006-2010. године;
5. Стратегија развоја пољопривреде Републике Српске до 2030. године;
6. Енергетски биланс Републике Српске за 2008. годину;
7. Стратегије промоције извоза Босне и Херцеговине 2006. година;
8. Стратегија развоја Босне и Херцеговине 2004-2007;
9. Стратегија подстицања и развоја страних улагања Србије, 2006.
10. Стратегија подстицања директних страних улагања Црне Горе, 2006.
11. Foreign Direct Investment and Export Development Vision and Strategy 2006.-2010., Moldova
12. Савјет страних инвеститора, Приједлози за побољшање инвестиционе климе Србије, 2006.
13. Савјет страних инвеститора БиХ, Бијела књига 2007.
14. Устав Републике Српске;
15. Билатерални инвестициони споразуми БиХ;
16. FIPA-Investment Opportunities in BiH, 2008;
17. Централна Банка БиХ (2006), *Годишњи извјештај 2005, 2006 и 2007.*, Централна Банка Босне и Херцеговине (Сарајево);
18. Закон о девизном пословању Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 96/03 и 123/06);
19. Закон о страним улагањима („Службени гласник Републике Српске“, број 25/02 и 24/04);
20. Закон о запошљавању страних држављана и лица без држављанства ("Службени гласник РС", број 97/04);
21. Закон о предузећима ("Службени гласник РС", број 24/98, 62/02 и 38/03);
22. Закон о регистрацији пословних субјеката у Републици Српској ("Службени гласник РС", број 42/05),
23. Закон о основним својинско-правним односима („Службени гласник РС“ 38/03);
24. Закон о приватизацији државног капитала у предузећима („Службени гласник РС“, број 51/06);
25. Закон о слободним зонама – („Службени гласник РС“, 65/03);
26. Закон о Инвестиционо-развојној банци Републике Српске ("Службени гласник РС", број 56/06);
27. Закон о банкама Републике Српске ("Службени гласник РС", број 44/03 и 74/04);
28. Закон о Агенцији за банкарство Републике Српске (пречишћени текст) ("Службени гласник РС", број 67/07);
29. Закон о микрокредитним организацијама ("Службени гласник РС", број 64/06);
30. Закон о штедно-кредитним организацијама ("Службени гласник РС", број 93/06);
31. Закон о лизингу ("Службени гласник РС", број 70/07);
32. Закон о тржишту хартија од вриједности ("Службени гласник РС", број 92/06);

33. Закон о инвестиционим фондовима ("Службени гласник РС", број 92/06);
34. Закон о друштвима за осигурање ("Службени гласник РС", број 17/05 и 64/06);
35. Закон о осигурању имовине и лица ("Службени гласник Републике Српске", број 14/00);
36. Закон о посредовању у осигурању ("Службени гласник РС", број 17/05 и 64/06);
37. Закон о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник РС", број 20/07);
38. Закон о порезу на добит, ("Службени гласник РС", број 91/06);
39. Закон о порезу на доходак ("Службени гласник РС", број 91/06 и 128/06);
40. Закон о порезу на додану вриједност ("Службени гласник РС", број 9/05 и 35/05);
41. Закон о концесијама („Службени гласник РС“, 25/02, 91/06);
42. Закон о спољнотрговинској политици БиХ;
43. Закон о царинској политици БиХ;
44. Закон о царинској тарифи БиХ;
45. Закон о политици директних страних улагања у БиХ;
46. Закон о слободним зонама у БиХ;
47. Закон о концесијама БиХ;
48. Закон о конкуренцији;
49. Закон о индустријском власништву у БиХ;
50. Закон о ауторском праву и сродним правима у БиХ;
51. Закон о заштити потрошача у БиХ;
52. Закон о надзору над тржиштем у БиХ;
53. Закон о општој безбједности производа;
54. Закон о техничким захтјевима за производе и оцјењивање усклађености у БиХ;
55. Закон о јавним набавкама БиХ;
56. Закон о систему индиректног опорезивања у БиХ;
57. Закон о Управи за индиректно опорезивање;
58. Закон о поступку индиректног опорезивања;
59. Закон о порезу на додану вриједност;
60. Закон о акцизама у БиХ;
61. Споразум о стабилизацији и придруживању између Босне и Херцеговине и Европске уније, 2008. године;
62. Bevan, Alan and A., Estrin, Saul, 2000. The Determinants of Foreign Investment in Transition Economies, CEPR Discussion Paper 2638. Center for Economic Policy Research
63. Buch, Claudia M., Robert M. Kokta and Daniel Piazolo, 2003, "Foreign Direct investment in Europe: Is there redirection from South to the East?" Journal of comparative Economics, Vol. 31, No.1.
64. Campos, Nauro F. and Yuko Kinoshita, 2003, "Why Does FDI Go Where it Goes? New Evidence from the Transition Economies" IMF Working Paper 228
65. Demekas, Dimitri G, Balazs Horvarth, Elina Ribakova and Yi Wu "Foreign Direct investment in Southeastern Europe: How (and How Much) Can Policies Help?", IMF Working Paper 110, 2005.
66. Garibaldi, Pietro, Nada Mora, Ratna Sahay and Jeromin Zettelmeyer, What Moves Capital to transitional Economies?, IMF Working Paper No 64, 2002.

67. Holland, Dawn and Nigel Pain, 1998, "The Diffusion of Innovations in Central and Eastern Europe: A Study of the Determinants and Impact of Foreign Direct Investment." National Institute of Economic and Social Research, Discussion Paper No 137 (London)
68. Ohno, Kenichi, "The East Asian Experience of Economic Development and Cooperation," chapter 4, *East Asian Growth and Japanese Aid Strategy*, GRIPS Development Forum, 2003.
69. Ohno, Kenichi, *The Economic Development of Japan: The Path Traveled by Japan as a Developing Country*, GRIPS Development Forum, 2006 (see box "The road ahead for Japanese enterprises," pp.213-216).
70. WIIW Database on 2005 Foreign Direct Investment in Central, East and Southeast Europe, Opportunities for Acquisition and Outsourcing, may 2005.
71. Европска комисија (2000), „ЕУ мапа пута”.
<http://www.esiweb.org/pdf/bridges/bosnia/EURoadMap.pdf>
72. Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*, The MacMillan Press Ltd, 2004.